

NAVF — UTREDNINGSAVDELINGEN

NORGES ALMENVITENSKAPELIGE FORSKNINGSRÅD

UTREDNINGER
OM
FORSKNING OG HØYERE UTDANNING

Melding nr. 6 1968

KANDIDATER FRA ENKELTE SAMFUNNSVITENSKAPELIGE
STUDIER OG DERES YRKER

av

Rolf Edvardsen

F o r o r d

Denne melding gir en oversikt over hvordan kandidater i en del av de samfunnsvitenskapelige fag er fordelt på næringssektorer og arbeidsfunksjoner.

Meldingen bygger på en spørreskjemaundersøkelse til følgende kandidatgrupper: aktuarer, siviløkonomer, sosialøkonomer og magistre i statsvitenskap. Til undersøkelsen har vi fått verdifull hjelp av de ulike kandidatgruppernes faglige organisasjoner.

Konsulent Rolf Edvardsen har ledet undersøkelsen og redigert meldingen.

Oslo, august 1968.

Sigmund Vangsnes

I N N H O L D

	<u>Side</u>
Beregning av yrkesvirksomme kandidater fra studiene	1
Samfunnsviternes fordeling på næringssektorer	5
Utviklingen av akademikernes fordeling på næringssektorer	9
Mobiliteten mellom næringssektorene	17
Samfunnsviternes fordeling på næringssektorer etter kjønn	22
Bransjekunnskaper, administrative kunnskaper og metodekunnskaper	23
Stillings- og arbeidsfunksjoner	25
Stillings- og arbeidsfunksjoner etter aldersfordeling	31
Stillings- og arbeidsfunksjoner innenfor de forskjellige næringssektorene	34
Arbeidsfunksjoner og sysselsetting av akademikere i foretak av forskjellige størrelser	38
Rekruttering og mobilitet	42
Arbeidssted og valgmuligheter	48
Sammendrag	53

TABELLOVERSIKT

	<u>Side</u>
Tabell 1. Beregning av yrkesaktive jurister, siviløkonomer, sosialøkonomer, statsøkonomer, aktuarer og magistere i statsvitenskap i Norge eller i norsk tjeneste	2
Tabell 2. Siviløkonomer, sosialøkonomer, aktuarer og statsvitere fordelt på næringssektorer	6
Tabell 3. Siviløkonomer. Sammenligning med tidligere undersøkelser som har vært foretatt av siviløkonomenes fordeling på næringssektorer	11
Tabell 4. Siviløkonomer fordelt etter næringssektorer, aldersgrupper og stedet for avlagt eksamen	12
Tabell 5. Sosialøkonomer, statsøkonomer, aktuarer - sammenlignet med folketellingenes og andre undersøkelsers fordeling på næringssektorer	14
Tabell 6. Sosialøkonomer, aktuarer og statsvitere - fordelt etter næringssektorer og aldersgrupper	15
Tabell 7. Sosialøkonomer - mobilitet mellom arbeidsgivere og mellom næringssektorer - fordelt etter aldersklasser ...	18
Tabell 8. Sosialøkonomer - mobilitet mellom næringssektorene fra 1959 til 1967	20
Tabell 9. Siviløkonomer, sosialøkonomer og aktuarer fordelt etter kjønn og næringssektorer	22
Tabell 10. Siviløkonomer, sosialøkonomer, aktuarer og statsvitere fordelt etter stillings- og arbeidsfunksjoner	29
Tabell 11. Siviløkonomer, sosialøkonomer, aktuarer og magistere i statsvitenskap fordelt etter stillings- og arbeidsfunksjoner og aldersklasser	32
Tabell 12a. Siviløkonomer, sosialøkonomer, aktuarer og magistere i statsvitenskap fordelt etter stillings- og arbeidsfunksjoner og næringssektorer	35
Tabell 12b. Siviløkonomer, sosialøkonomer, aktuarer, magistere i statsvitenskap fordelt etter stillings- og arbeidsfunksjoner og næringssektorer	36
Tabell 13. Siviløkonomer, sosialøkonomer og jurister fordelt etter antall sysselsatte i foretaket - industri og handel	39
Tabell 14. Siviløkonomer - industri - fordelt etter stillings- og arbeidsfunksjoner etter foretakenes sysselsetting	40
Tabell 15. Siviløkonomer - handel - fordelt etter stillings- og arbeidsfunksjoner etter foretakenes sysselsetting	41

(forts.)

Tabelloversikt (forts.)

	<u>Side</u>
Tabell 16a. Siviløkonomer fordelt etter fylke hvor examen artium er avlagt og etter nåværende arbeidssted, samt flyttinger - spesifisert for siviløkonomer med eksamen fra Norges Handelshøyskole og eksamen fra utenlandsk lærested	43
Tabell 16b. Sosialøkonomer, aktuarer, magistere i statsvitenskap fordelt etter fylke hvor examen artium er avlagt, flyttinger, og fylke for nåværende arbeidssted	44
Tabell 17. Siviløkonomer, sosialøkonomer, aktuarer og magistere i statsvitenskap fordelt etter sted hvor examen artium er avlagt og etter nåværende arbeidssted	45
Tabell 18a. Siviløkonomer fordelt etter næringssektorer og fylke for arbeidsstedet	49
Tabell 18b. Sosialøkonomer fordelt etter næringssektorer og fylke for arbeidsstedet	50
Tabell 18c. Aktuarer fordelt etter næringssektorer og fylke for arbeidsstedet	51
Tabell 18d. Magistere i statsvitenskap fordelt etter næringssektorer og fylke for arbeidsstedet	52

KANDIDATER FRA ENKELTE SAMFUNNSVITENSKAPELIGE STUDIER OG DERES YRKER

Beregning av yrkesvirksomme kandidater fra studiene.

NAVF's utredningsavdeling gjennomførte i 1967 en spørreskjemaundersøkelse som omfattet 5 kategorier av akademikere: siviløkonomer, sosialøkonomer, aktuarer, magistere i statsvitenskap og jurister. Vi vil i det følgende hovedsakelig vurdere resultatene av denne undersøkelsen. For juristenes vedkommende er de innsamlede opplysninger så sparsomme at vi har bare tatt dem med ved beregningen av det yrkesaktive antallet.

I tabell 1 har vi forsøkt å vurdere hvor mange yrkesaktive kandidater fra de forskjellige studier som arbeider i Norge eller i norsk tjeneste i utlandet. Tallene bygger delvis på faktiske opplysninger og delvis på beregninger. De må antas å være "ganske korrekte" for de minste kategoriene, hvor det har vært lettest å skaffe opplysninger til veie, mens usikkerheten tiltar ettersom antallet kandidater fra studiet öker.

De innsamlede opplysningene skal danne grunnlag for en analyse av det fremtidige behov. Ved en slik beregning er det ikke tilstrekkelig bare å ta hensyn til de som skal arbeide her i landet. Vi må regne med at det også i fremtiden vil bli en viss emigrasjon av akademikere. Vi har valgt å sette et skille mellom akademikere som arbeider for norske institusjoner eller internasjonale organisasjoner, herunder hjelpearbeid i utviklingsland, i utlandet, og på den annen side de som arbeider for utenlandske institusjoner. Tanken er at vi teoretisk har et bedre grunnlag for å beregne behovet for den første gruppen, ettersom dette er et resultat av beslutninger som blir foretatt her i landet. For de som arbeider for utenlandske institusjoner måtte vi også ta hensyn til utviklingen i andre lands behov og deres muligheter til å få det dekket. Vi kan imidlertid ikke unngå problemet fullstendig, idet vi må ta hensyn til at en del av de personer som blir utdannet kommer til å emigrere.

Tabell 1. Beregning av yrkesaktive jurister, siviløkonomer, sosialøkonomer, statsøkonomer, aktuarer og magistere i statsvitenskap i Norge eller i norsk tjeneste.

	Jur-ister	Siviløkonomer		Cand.oecon.		Aktu-arer	Stats-vitere
		m/NHH	m/utl. eks.	Sos. øk.	Stats-øk.		
Kandidater som har fullført eksamen i Norge pr. 1/3 1967	11309	1542	800	680	758	128	91
- Kandidater som har fullført eksamen før 1917	4750	-	-	-	152	-	-
Kandidater m/eksamen i 1917 eller senere	6559	1542	800	680	606	128	91
- Kandidater m/eksamen i 1917 eller senere som er over 69 år	407	-	-	1	138	4	-
Kandidater i yrkesaktiv alder	6152	1542	800	679	468	124	91
- Døde	911	35	15	14	129	10	1
Kandidater i yrkesaktiv alder som er i live	5241	1507	785	665	339	114	90
- Ikke-yrkesvirksomme kandidater: Videreutdanning Pensjonister (under 70 år) Husmødre	100	16 9	8 4	2 10	3 18	3	1
Yrkesvirksomme kandidater	5141	1482	773	653	321	111	89
- Kandidater i utlandet som ikke er i norsk tjeneste	51	58	114	10	6	1	-
	5090	1424	659	643	315	110	89
- Kandidater som har to av de undersøkte utdanninger og derfor er dobbeltført	16	50	5	25	54	-	-
Kandidater i Norge eller i norsk tjeneste som er yrkesvirksomme	5074	1374 + 654		618 + 261		110	89
	≈ 5000	2000		900		110	89
Antall av disse som har besvart NAVF's spørreskjema		1214		420		105	64
Observerte enheter i relasjon til totalen		60%		68%		95%	72%
Svarprosent ved undersøkelsen ^{x)}		ca. 90%		ca. 90%		ca. 95%	ca. 95%

Tallene bygger delvis på observasjoner og delvis på beregninger, og usikkerheten øker proporsjonalt med antallet kandidater som er uteksaminert fra studiet.

x) Vår spørreskjemaundersøkelse bygger på svar fra personer som vi har kunnet få adresse til gjennom de forskjellige organisasjonene. Norske Siviløkonomers Forening, Sosialøkonomisk Samfunn, Den Norske Aktuarforening og Norsk Statsvitenskapelig Forening har skaffet oss adressene til sine medlemmer samt til en rekke ikke-medlemmer hvor disse har vært tilgjengelige. Ca. 2/3 av siviløkonomene har fått spørreskjema, mens tallet er noe høyere for de andre kategoriene.

Hvis vi antar at siviløkonomer med utenlandsk eksamen som arbeider i Norge eller i norske institusjoner har samme tilbøyelighet til å være medlemmer i Siviløkonomforeningen og besvare spørreskjemaet som de som er uteksaminert ved NHH, vil antallet med utenlandsk eksamen være ca. 800. Det må forøvrig bemerkes at dette tallet i alle tilfelle må bli et kontroversielt punkt, fordi det er vanskelig å sette en kvalitetsgrense mellom hva vi kan kalle en siviløkonomutdanning og en "lavere handelsutdanning".

Ved beregningen av antall døde har vi lagt til grunn dødeligheten i den norske befolkningen, og har beregnet hvor stor mulighet en kandidat som tok eksamen i år x og var y år gammel har for å være død i dag. Av andre tilgjengelige opplysninger ser tallene ut til å være meget høye for siviløkonomene og sosialøkonomene, slik at vi har nedjustert disse noe.

Antallet kandidater som er opptatt med videreutdanning er skjønnsmessig beregnet. Vi har brukt 8% av siviløkonomene fra NHH som er utdannet de to siste årene og 4% av sosialøkonomene. Stipendiater og annet lønnet personale i rekrutteringsstillinger i undervisning og forskning er i oppstillingen regnet som yrkesaktive.

Ved beregningen av pensjonister under 70 år har vi antatt at antallet yrkesaktive jurister over 69 år oppveier antallet pensjonister under 70 år.

Av praktiske grunner har vi regnet husmødrene som "ikke-yrkesaktive". Det beregnede antallet har vi kommet frem til ved å sammenligne antallet husmødre med universitets- eller høgskoleutdanning med antallet kvinner med universitets- eller handelshøgskoleutdanning i 1960. Denne andelen var i 1960 - 33.3%.

Av de besvarte spørreskjemaene var det 15 av 854 (839 + 15) som kom fra siviløkonomer utdannet ved Norges Handelshøgskole som arbeidet i utlandet for utenlandske institusjoner, dvs. 1.8%. Tilsvarende tall for siviløkonomer med utenlandsk eksamen var 25 av 400 (375 + 25), dvs. 6.25%. Da de siviløkonomene som arbeider i utlandet ikke har fått purring på spørreskjemaet, i motsetning til de andre, og da utvalget (medlemssammensettingen) må antas å være skjevt på dette punktet - antar vi at tallet på emigrerte siviløkonomer må være omkring det dobbelte, dvs. 4% av NHH-siviløkonomene og 15% av de utenlandsk uteksaminerte siviløkonomene.

For sosialøkonomene var det 3 av 423 (420 + 3) som arbeider i utlandet for utenlandske institusjoner, dvs. 0.7%. Vi antar også her at emigrantene er underrepresentert, og regner med en emigrasjon på 1.5%. For juristene regner vi med en lavere emigrasjonsprosent. I mangel av noe bedre har vi lagt 1% til grunnlag ved våre beregninger.

Vi må regne med at mange av disse "emigrantene" regner sitt utenlandsopphold som en opplæringsperiode eller en form for spesialutdanning, slik at det vil få en relativt kort varighet. Vi mener likevel at det er riktig å betrakte disse som emigrerte, da det norske markedet midlertidig blir unndratt denne arbeidskraften.

Vår undersøkelse omfatter fem forskjellige kategorier akademikere. For å unngå at en person føres opp under to kategorier, har vi valgt å registrere vedkommende bare etter den sist avlagte eksamen. Dette er kanskje litt uvanlig, men tanken er at vedkommende vil velge yrke/stilling som svarer best til den sist avlagte eksamen. Tallrike unntak forekommer sikkert.

Av 293 jurister som var med i undersøkelsen var det 16 som tidligere hadde siviløkonomeksamen, 5 med sosialøkonomisk embetseksamen og 1 med statsøkonomisk eksamen. Det må imidlertid bemerkes at utvalget av jurister må antas å være meget skjevt på dette punkt. Det omfatter bl.a. ikke selvstendig praktiserende advokater og jurister i rettsvesenet. Vi har derfor lagt atskillig lavere tall til grunn i våre beregninger. Av de observerte NHH-siviløkonomene var det 4 som tidligere hadde juridikum, mens 1 var exam.oecon.. Av siviløkonomene med utenlandsk eksamen var det 3 som tidligere hadde juridikum.

Av sosialøkonomene var det 1 som hadde juridikum tidligere, mens det var 13 av de observerte aktuarene som også hadde statsøkonomisk eksamen. Ettersom statsøkonomene ikke er blitt spesielt behandlet i vår undersøkelse, har vi betraktet alle som har både statsøkonomisk eksamen og aktuareksamen eller juridikum som aktuarer eller jurister uten å ta rekkefølgen av eksamenene i betraktning. Ifølge "Ökonomiske kandidater 1908-1957", utgitt etter initiativ fra Sosialøkonomisk Samfunn, var det 82 statsøkonomer med juridisk eksamen og 48 med aktuareksamen. Dette er ca. 17% av 758, og vi har trukket fra 17% som "dobbeltförte".

Samfunnsviternes fordeling på næringssektorer.

Akademikernes fordeling på næringssektorer kan vi foreløpig si bestemmes av to forhold:

- A. Arbeidsgiverens behov, hans innstilling til og vurdering av akademikere som arbeidskraft.
- B. Akademikernes preferanse for næringssektor, arbeidsfunksjoner og stilling eller arbeidsgiver.

Den til enhver tid eksisterende markedssituasjon bestemmer i store trekk hvilke næringssektorer de nyutdannede akademikere vil gå inn for. I tider med knapphet på arbeidsplasser vil arbeidsgivernes behov og vurderinger ha størst betydning for allokeringen. Hvis akademikerne er knapphetsfaktoren, vil deres ønsker om bestemte yrker eller stillinger telle mest.

Tabell 2 viser hvordan samfunnsvitene fordeler seg på næringssektorer i henhold til vår undersøkelse. Vi har lagt foretaket til grunn ved bestemmelsen av næringssektor. Dette er gjort fordi vi antar at akademikerne i mange tilfeller arbeider i en administrasjon som leder flere bedrifter. Den virksomhet som er viktigst for foretaket skulle så bestemme næringssektoren. Vårt spørreskjema har vært konstruert slik at informanten har kunnet krysse av den næringssektoren han mener han arbeider innenfor. Dette har ført til at flere sektorer er blitt krysset av i enkelte tilfeller, som oftest industri og handel og/eller bygg og anlegg. Vi har ønsket å foreta vår fordeling på næringssektorer i overensstemmelse med Statistisk Sentralbyrå's: "Standard for næringsgruppering i offentlig norsk statistikk". Denne er ikke kjent for alle kandidatene, og vi har ved bestemmelsen av næringssektor også benyttet skjemaets opplysninger om arbeidsgiver og bransje/departement/etat/skoleslag. Tilsammen mener vi dette har gitt et ganske godt grunnlag for bestemmelsen av næringssektor. Et unntak gjelder avgrensingen mellom industri, handel og bygg og anlegg og til dels skogbruk m.m..

Vi vil nevne et par punkter i forbindelse med Standardens inndeling.

Bank omfatter også aksjemeglere, børser, kredittformidling, finansieringsselskaper m.m.. Forsikring omfatter bl.a. privat og offentlig organisert trygd mot sykdom og arbeidsløse, offentlig yrkesskadetrygd og uførhetstrygd, herunder sykekasser (private og kommunale) og Rikstrygdeverket. Forøvrig må vi henvise de som er nærmere interessert i inndelingen av næringssektorer til ovennevnte "Standard for næringsgruppering i offentlig norsk statistikk".

Tabell 2. Siviløkonomer, sosialøkonomer, aktuarer og statsvitere fordelt på næringssektorer - pr. 15/5 1967.

	Sivil- økonomer	Sosial- økonomer	Aktuarer	Stats- vitere
Antall observasjoner	1214	420	105	64
Næringssektorer:	%	%	%	%
Skogbruk, jordbruk, fiske og bergverk (01-19)	2.0	-	-	-
Industri (20-39)	35.0	7.2	1.9	9.4
Bygg og anlegg, elektrisitet og vannforsyning (41-42-51-52)	1.6	0.7	-	-
Handel (61-66)	20.0	5.2	0.9	-
Bank (67)	3.9	9.3	-	1.6
Forsikring (68)	2.5	4.8	70.5	1.6
Samferdsel (71-78)	6.1	3.3	0.9	-
Offentlig forvaltning (81)	6.0	39.5	10.5	43.7
Undervisning og forskning (82)	6.5	11.0	5.8	26.5
Studieselskaper, forskningsinstitutter m.m. (853-854)	1.4	4.0	2.9	7.8
Organisasjoner (851-852)	2.2	7.2	0.9	3.1
Forretningsmessig tjenesteyting (86)	11.5	5.0	2.9	-
Helsevesen, humanitært og religiøst arbeid, underholdning, personlig tjenesteyting m.m. (83-84-87-91-93)	0.6	1.2	0.9	4.7
Internasjonale organisasjoner (bare i utlandet)	0.7	1.6	1.9	1.6
S u m	100	100	100	100

Tallene i parentes refererer seg til Statistisk Sentralbyrå's: "Standard for næringsgruppering i offentlig norsk statistikk".

Vi finner hele 2% av siviløkonomene i skogbruk, jordbruk, fiske og bergverk. Omkring halvparten av disse arbeider i bergverk. Når andelen på skogbruk, jordbruk og fiske er blitt så stor, skyldes dette at vi bruker foretaket som utgangspunkt. Det gjelder her foretak som også driver industri og handel, men hvor skogbruket er primært.

Industri og handel beskjeftiger de fleste siviløkonomene, 55%, men også 12.4% av sosialøkonomene. 9.4% av statsviterne er ført opp under industri, men dette dreier seg utelukkende om grafisk industri, og de fleste er beskjeftiget med journalistarbeid.

I bankvirksomhet er det som ventet ökonomene som er sterkest representert. 9.3% av sosialökonome er registrert her. I forsikring finner vi størstedelen av aktuarene, 70.5%, men her tar da også studiet spesielt sikte på forsikringsvirksomhet. En fullstendig dominerende rolle i forsikringsvirksomhet spiller likevel ikke aktuarene. Hvis våre tall er representative er det litt over 70 aktuarer som arbeider i forsikring, mens det er ca. 50 sivilökonomer og ca. 30 sosialökonomer, dessuten statsökonomer, et ukjent antall jurister og selvfølgelig andre grupper, som f.eks. sivilingeniører.

I offentlig forvaltning finner vi nesten halvparten av statsviterne, 43.7%, men også for sosialökonome er dette den viktigste næringssektoren m.h.t. beskjeftigelse. Sivilökonome er representert med bare 6%. I absolutte tall betyr dette likevel at det er ca. 120 sivilökonomer i offentlig forvaltning, hvis våre tall er representative, mens det er ca. 240 sosialökonomer. Her kommer et stort antall statsökonomer i tillegg.

Andelen av kandidater som går til undervisning og forskning kan vi si hovedsakelig bestemmes av fire forhold:

1. Hvor brukbart studiet er til undervisningsformål.
2. Hvor mange kandidater som er uteksaminert fra studiet.
Et studium med mange uteksaminerte kandidater ville ha en mindre andel beskjeftiget i undervisning og forskning enn et studium med få kandidater, hvis alle andre forhold er like.
3. Hvor sterk ekspansjon det er i fagområdet/utdanningen.
Dette vil ofte være avhengig av hvor nytt studiet er.
4. Hvor anvendbart studiet er til forskningsformål.
Et magistergradsstudium tar mer sikte på forskning enn et hovedfagsstudium.

Vi finner statsviterne forholdsmessig sterkest representert i undervisning og forskning. Her er det punkt 2, 3 og 4 som gjør seg gjeldende. Omkring hver fjerde statsviter arbeider innenfor undervisning og forskning. At tallet er så høyt som 6.5% for sivilökonome skyldes i første rekke punkt 1, men dernest også at det har vært en ekspansjon i den senere tiden. For aktuarene har punkt 1, 3 og 4 liten betydning, mens punkt 2 gjør at vi også her kommer opp i nesten 6%.

Studieselskaper, forskningsinstitutter m.m. gjelder hovedsakelig private eller offentlige forskningsinstitutter som er uavhengige av universiteter eller høyskoler og som arbeider på en ikke-forretningsmessig basis. Statsviternes og sosialökonomenes metodikk passer antakelig bedre for et arbeid innenfor slike institutter enn sivilökonomenes og aktuarenes mer "praktisk" innrettede studium.

I organisasjoner er særlig sosialökonomene sterkt representert, med over 7%. De spiller likevel en beskjeden rolle sammenlignet med juristene som vi ikke har eksakte tall for.

Forretningsmessig tjenesteyting omfatter revisjons- og regnskapsbyråer, reklame- og annonsebyråer, rasjonaliserings- og planleggingseksperter og andre former for konsulentvirksomhet. Dette er en av de viktigste sektorene for sivilökonomene, 11.5%, men vi finner også 5% av sosialökonomene her.

Under sekkeposten Helsevesen, humanitært og religiöst arbeid, underholdning, personlig tjenesteyting m.m. - finner vi 4.7% av statsviterne. Grunnen er at Norsk Rikskringkasting er registrert under Underholdning.

Til slutt skal bemerkes at Internasjonale organisasjoner - hovedsakelig omfatter FN og FN's underavdelinger, herunder arbeid i utviklingsland i FN's regi. OECD er en annen viktig arbeidsgiver.

Utviklingen av akademikernes fordeling på næringssektorer.

Vi er interessert i å finne hvordan samfunnsviterne har vært fordelt på næringssektorer tidligere, og hvilken utvikling som har funnet sted og som har ført til den strukturen som er beskrevet foran, fordi vi må regne med at enkelte tendenser også vil fortsette i fremtiden.

Vi har brukt to metoder for å studere denne utviklingen. Den første metoden er å sammenligne tall over en årrekke. Denne metoden er selvfølgelig den "riktige". Svakheten er imidlertid at vi finner få pålitelige oversikter, og de som eksisterer har som regel en annen inndeling av næringssektorene enn den vi benytter, slik at det kan være vanskelig å trekke sammenligninger.

Et surrogat for den første metoden er å foreta en sammenligning mellom de forskjellige aldersgrupper. Denne fremgangsmåten forutsetter imidlertid at det eksisterer barrierer mellom de forskjellige næringssektorene, slik at en person som en gang har begynt å arbeide innenfor en næringssektor aldri vil gå over til en annen. Dette er selvfølgelig ikke realistisk. Visstnok eksisterer det barrierer mellom de forskjellige næringssektorene, men de er aldri uoverstigelige. Barrierene eksisterer fordi praksisen er en motiverende faktor ved yrkes- eller stillingsvalget. Mellom enkelte sektorer må vi anta at barrierene er beskjedne, f.eks. mellom industri, handel, bygg og anlegg m.m.. Heller ikke er spranget stort til konsulentvirksomhet. Praksis på regnskapsområdet innenfor industri kan motivere nesten like godt for arbeid i handel eller bygg og anlegg som for fortsatt virksomhet innenfor industrien.

Markerte barrierer finner vi mellom offentlig forvaltning, undervisning og forskning og det private næringslivet. Den store barrieren omkring offentlig forvaltning må antas for en stor del å være av lønsmessig karakter.

Statens regulativer og avansementsystem virker antagelig motiverende for dem som har begynt i offentlig forvaltning til å fortsette. Systemet hjelper til å holde på arbeidskraften. Tilsvarende kan systemet virke som en barriere for overgangen fra privat næringsliv til offentlig forvaltning, fordi de som ellers kunne ønske en overgang ikke får lønnsansienitet for virksomheten i det private næringsliv (en regel som riktignok kan fravikes i spesielle tilfeller) og derfor ikke kan få utnyttet sin praksis fullt ut, vurdert f.eks. i forventet fremtidig lønn.

Ingen av disse to metodene er med andre ord tilfredsstillende, men hvis begge skulle gi uttrykk for de samme tendenser, skulle de likevel gi en god indikasjon på den utviklingen som har funnet sted.

I tabell 3 har vi tatt for oss undersøkelser som er foretatt tidligere av siviløkonomenes fordeling på næringssektorer og sammenlignet disse med vår undersøkelse og med tallene fra folketellingene i 1950 og 1960.

Som det fremgår av tabellen er det vanskelig å trekke noen klare konklusjoner. Hva som er blitt anført til de forskjellige næringssektorene har tydeligvis variert. Noen tendenser mener vi likevel å kunne spore. Handel er blitt vanligere næringssektor blant siviløkonomene, delvis på bekostning av industri. Bank, forsikring og samferdsel forekommer også hyppigere. Likeledes kan vi ane en svak økning i sektoren Forretningsmessig tjenesteyting. Økningen i de nevnte sektorene ser ut til å ha skjedd fortrinnsvis på bekostning av Offentlig forvaltning.

I tabell 4 har vi fordelt siviløkonomene etter aldersgrupper og næringssektorer. Vi finner her de samme tendenser som i tabell 3, bortsett fra Bank og Forretningsmessig tjenesteyting hvor "35-44 årsklassen" er hyppigere representert enn "under 35 årsklassen". Forretningsmessig tjenesteyting skiller seg muligens ut fra de andre næringssektorene ved å være en avansementssektor. Kanskje det er forholdsvis sjeldent at en nybegynner starter i denne sektoren, men at det skjer en overgang fra andre sektorer etterhvert.

Sektoren Forretningsmessig tjenesteyting skjuler forøvrig en forandring som har funnet sted, nemlig overgangen fra revisjons- og regnskapsbyråer til rasjonaliserings- og planleggingskontorer.

Tabell 3. Siviløkonomer. Sammenligning med tidligere undersøkelser som har vært foretatt av siviløkonomenes fordeling på næringssektorer.

Undersøkelsesår:	NSF	NSF	NSF	NAVF	S.sb.	S.sb.
	1946	1955	1961	1967	1950	1960
Antall observasjoner	183	490	1248	1214	830	1375
Næringssektorer:	%	%	%	%	%	%
Skogbruk, jordbruk, bergverk m.m.	-	-	-	2.0	-	0.8
Industri	36.6	32.4	33.6	35.0	28.4	27.9
Bygg, anlegg, elektrisitet, vannforsyning	-	4.9	-	1.6	-	1.1
Handel	8.7	17.3	16.4	20.0	21.9	25.0
Bank	4.3	3.7	3.0	3.9	-	3.9
Forsikring			1.8	2.5	1.4	2.3
Samferdsel	2.8	6.3	4.2	6.1	-	5.7
Offentlig forvaltning	16.4	13.3	7.8	6.0	13.4	10.4
Undervisning og forskning	16.4	4.5	4.8	6.5	6.8	7.1
Studieselskaper, forskningsinstitutter m.m.	-	-	-	1.4	0.6	3.8
Organisasjoner	5.5	2.5	3.8	2.2	6.2	
Forretningsmessig tjenesteyting	9.3	10.4	10.4	11.5		11.1
Helsevesen, humanitært og religiøst arbeid m.m.	-	-	-	0.6	0.7	0.9
	100	95.3	85.8	99.3	79.4	100
Internasjonale organisasjoner	-	-	-	0.7	-	-
Bedrifter i utlandet	-	-	3.0	-	-	-
Diverse og uoppgitt	-	4.7	11.2	-	20.6	-
S u m	100	100	100	100	100	100

NSF = Norske Siviløkonomers Forenings undersøkelser blant sine medlemmer. Tallene er hentet fra "Bedriftsøkonomen" nr. 6B/1961, men er delvis omorganisert og tilpasset vårt behov.

NAVF = Norges almenvitenskapelige forskningsråds undersøkelse våren 1967 blant Siviløkonomforeningens medlemmer.

S.Sb.= Statistisk Sentralbyrås folketellinger 1950 og 1960. For 1950 er tallene tilpasset vårt behov.

Tabell 4. Siviløkonomer fordelt etter næringssektorer, aldersgrupper og stedet for avlagt eksamen pr. 15/5 1967.

Næringssektorer	S i v i l ø k o n o m e r														
	m/eksamen fra Norges Handelshøyskole					m/eksamen fra utlandet					i alt				
	Aldersgrupper					Aldersgrupper					Aldersgrupper				
	Und. 35	35- 44	45- 54	Over 54	To- talt	Und. 35	35- 44	45- 54	Over 54	To- talt	Und. 35	35- 44	45- 54	Over 54	To- talt
Antall observasjoner	294	291	236	12	839 ^{x)}	133	192	45	1	375 ^{xx)}	427	483	281	13	1214 ^{xxx)}
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
Skogbruk m.m.	1.0	3.1	3.0	-	2.3	0.7	1.6	2.2		1.3	0.9	2.5	2.9	-	2.0
Industri	33.3	33.0	36.0	25.0	33.7	33.1	41.7	35.6		37.9	33.3	36.4	35.9	30.7	35.0
Bygg, anlegg m.m.	0.3	2.4	2.1	8.3	1.7	0.7	2.1	-		1.3	0.5	2.3	1.8	7.7	1.6
Handel	18.0	17.2	16.1	-	16.9	27.8	26.5	26.7		27.2	21.1	20.9	17.8	-	20.0
Bank	4.1	5.8	3.4	-	4.4	3.0	3.1	-		2.7	3.8	4.7	2.9	-	3.9
Forsikring	4.1	3.8	1.7	-	3.2	2.3	-	-		0.8	3.5	2.3	1.4	-	2.5
Samferdsel	8.2	5.8	5.5	-	6.5	8.3	4.2	-		5.3	8.2	5.2	4.6	-	6.1
Offentlig forvaltning	3.8	5.8	9.3	25.0	6.3	5.3	4.2	11.1		5.3	4.2	5.2	9.6	23.1	6.0
Undervisning og forskning	9.2	7.3	7.7	25.0	8.4	3.0	1.6	4.4		2.4	7.3	5.0	7.1	23.1	6.5
Studieselskaper m.m.	2.0	1.0	0.8	-	1.3	2.3	0.5	4.4		1.6	2.1	0.8	1.4	-	1.4
Organisasjoner	2.4	2.4	3.4	-	2.7	1.5	1.0	-		1.1	2.1	1.9	2.9	-	2.2
Forretn.messig tj.yting	12.3	11.4	8.9	16.7	11.1	11.3	13.0	13.4		12.3	11.9	12.0	9.6	15.4	11.5
Helsevesen m.m.	0.3	1.0	0.8	-	0.7	-	0.5	-		0.3	0.2	0.8	0.7	-	0.6
Internasjonale organisasjoner	1.0	-	1.3	-	0.8	0.7	-	2.2		0.5	0.9	-	1.4	-	0.7
S u m	100	100	100	100	100	100	100	100		100	100	100	100	100	100

x) Tallet inkluderer 6 personer som ikke har oppgitt alder (833 + 6).

xx) Tallet inkluderer 4 personer som ikke har oppgitt alder (371 + 4).

xxx) Tallet inkluderer 10 personer som ikke har oppgitt alder (1204 + 10).

De absolutte tallene som ligger til grunn for prosentberegningen ser slik ut:

	Under 35 år	35-44 år	45-54 år	Over 54 år	Uoppgitt
Revisjons- og regnskapsbyråer	10	9	14	1	-
Reklame- og annonsebyråer	9	10	4	-	-
Annen konsulentvirksomhet	32	39	9	1	1
Forretningsmessig tjenesteyting	51	58	27	2	1

Tabell 4 viser betydelige forskjeller på allokeringen av siviløkonomer fra Norges Handelshøyskole og siviløkonomer med eksamen fra utlandet. NHH-kandidatene er representert med 50.6% i handel og industri, mens tallet er 65.1% for siviløkonomer med utenlandsk eksamen. For handel alene er tallene henholdsvis 16.9% og 27.2%. Det er rimelig å anta at denne forskjellen i en viss utstrekning skyldes at de utenlands uteksaminerte siviløkonomene har en fordel i bedre språkkunnskaper og bedre kjennskap til minst ett annet land. I bank og forsikring er NHH-siviløkonomene til gjengjeld sterkere representert. Av de andre sektorene er det særlig i Undervisning og forskning forskjellen er markert - 8.4% for NHH-siviløkonomene mot 2.4% for de andre.

I tabell 5 viser vi til et par tidligere undersøkelser av sosialøkonomene. Disse har en noe grovere inndeling av næringssektorene, men det kommer tydelig frem at andelen av sosialøkonomene som går til offentlig forvaltning stadig avtar, mens den private næringsvirksomheten har økning.

Hvis vi derimot sammenligner folketellingene i 1950 og 1960, finner vi ikke den samme tendensen. Dette må forklares ved at statsøkonomene, som også inngår i folketellingene (både statsøkonomer og sosialøkonomer er cand.oecon.), har en annen fordeling på næringssektorer enn sosialøkonomene. Ifølge "Økonomiske kandidater 1908-1957" var den sist oppgitte virksomhet (i de fleste tilfellene i 1959-1960) offentlig forvaltning for 37.0% av statsøkonomene og for 57.7% av sosialøkonomene. 52.2% av statsøkonomene og 35.1% av sosialøkonomene var oppført som privatansatte. Grunnen kan muligens være at statsøkonomene ikke fikk tilstrekkelig arbeidsplasser i offentlig forvaltning og derfor måtte søke seg inn i industri og handel. Da sosialøkonomene kom på markedet, ble det flere arbeidsplasser i offentlig forvaltning. I dag er vi i den situasjonen at det fremdeles er rikelig med arbeidsplasser for sosialøkonomer i offentlig forvaltning.

Likevel blir handel og industri hyppigere næringssektorer for sosialøkonomer. Denne gangen står imidlertid sosialøkonomene sterkere i markedet. Etterspørselen har øket i handel og industri i likhet med i offentlig forvaltning, og handel og industri er i stand til å tilby høyere lønninger.

Tabell 5. Sosialøkonomer, statsøkonomer, aktuarer - sammenlignet med folketellingenes og andre undersøkelsers fordeling på næringssektorer.

Næringssektorer	Sosialøkonomer			Cand.oecon.		Aktuarer		
	P.K. 1948	B.F. 1955	NAVF 1967	S.Sb. 1950	S.Sb. 1960	S.Sb. 1950	S.Sb. 1960	NAVF 1967
Antall observasjoner	127	505	420	721	953	95	102	105
	%	%	%	%	%	%	%	%
Skogbruk, jordbruk, berg- verk m.m.					0.7			
Industri			7.2	11.1	11.1	2.1	2.0	1.9
Bygg, anlegg, elektrisitet, vannforsyning	14.9	24.0	0.7		0.5			
Handel			5.2	8.2	10.5	3.2		0.9
Bank			9.3		9.0			
Forsikring			4.8	6.2	6.6	65.3	70.6	70.5
Samferdsel			3.3		4.7			0.9
Offentlig forvaltning	61.4	52.5	39.5	32.8	35.1	14.7	9.8	10.5
Undervisning og forskning	6.3	2.4	11.0	3.5	6.6	1.0	7.8	5.8
Studieselskaper, forsknings- institutter m.m.	3.1	2.0	4.0	1.7	8.6	6.9		2.9
Organisasjoner	6.3	6.3	7.2	6.2				
Forretningsmessig tjeneste- yting			5.0		4.9	2.1	2.9	2.9
Helsevesen, m.m.			1.2	1.4	1.7	2.1		0.9
	92.0	87.2	98.4	71.1	100	90.5	100	98.1
Internasjonale organisasjoner	2.4	2.4	1.6			9.5		1.9
Diverse og uoppgitt	5.6	10.4		28.9				
S u m	100	100	100	100	100	100	100	100

P.K. = Tallene er hentet fra: Per Kleppe: "Det sosialøkonomiske studiet", Stimulator nr. 2/1948, og tilpasset vårt formål.

B.F. = Tallene bygger på materiale fra Sosialøkonomisk Samfunds kartotek over ferdige kandidater, bearbeidet av cand.oecon. Björn Fedje.

S.Sb. = Statistisk Sentralbyrås folketellinger 1950 og 1960. For 1950 er tallene tilpasset vårt formål. Disse tallene omfatter både statsøkonomer og sosialøkonomer (cand.oecon.).

NAVF = Norges almenvitenskapelige forskningsråds undersøkelse våren 1967. Denne omfatter bare sosialøkonomer i motsetning til folketellingen som registrerte cand.oecon. (både statsøkonomer og sosialøkonomer).

Tabell 6. Sosialøkonomer, aktuarer og statsvitere - fordelt etter næringssektorer og aldersgrupper pr. 15/5 1967.

Næringssektorer	Sosialøkonomer			Aktuarer				Statsvitere	
	A l d e r s g r u p p e r								
	Und. 35	35- 44	45- 54	Und. 35	35- 44	45- 54	Over 54	Und. 35	35- 44
Antall observasjoner	62	228	126	11	17	40	37	15	46
	%	%	%	%	%	%	%	%	%
Skogbruk, jordbruk, berg- verk m.m.	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Industri	11.3	7.9	4.0	9.1	-	2.5	-	13.3	8.7
Bygg, anlegg, elektrisitet, vannforsyning	-	0.4	1.6	-	-	-	-	-	-
Handel	6.4	5.3	4.0	-	5.9	-	-	-	-
Bank	11.3	8.8	8.7	-	-	-	-	6.7	-
Forsikring	3.2	5.3	4.8	45.4	70.6	70.0	78.4	-	2.2
Samferdsel	1.6	2.6	5.5	-	-	-	2.7	-	-
Offentlig forvaltning	24.2	37.7	50.0	18.2	11.7	7.5	10.8	46.7	45.7
Undervisning og forskning	8.1	14.5	6.3	18.2	5.9	7.5	-	13.3	26.1
Studieselskaper, forsknings- institutter m.m.	8.1	3.1	4.0	-	-	7.5	-	13.3	6.5
Organisasjoner	8.1	7.5	6.3	9.1	-	-	-	-	4.3
Forretningsmessig tjeneste- yting	17.7	3.5	1.6	-	5.9	-	5.4	-	-
Helsevesen m.m.	-	1.7	0.8	-	-	-	2.7	6.7	4.3
Internasjonale organisa- sjoner	-	1.7	2.4	-	-	5.0	-	-	2.2
S u m	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Sum av antall observasjoner for sosialøkonomene i denne tabellen er ikke lik summen i tabell 2, fordi vi i denne tabellen ikke har tatt med 4 personer i aldersgruppen over 54 år.

Sum av antall observasjoner for statsviterne i denne tabellen er ikke lik summen i tabell 2, fordi vi i denne tabellen ikke har tatt med 3 personer i aldersgruppen 45-54 år.

For statsøkonomene generelt var antagelig handel og industri et sekundært valg, mens disse sektorene er primært valg for de sosialøkonomene som søker seg dit i dag.

I tabell 6 finner vi sosialøkonomene fordelt på aldersgrupper. Industri har øket fra 4% i "45-54 årsklassen" til 11.3% i "under 35 årsklassen". I handel finner vi også en markert økning. Den sterkeste økningen finner vi imidlertid i sektoren Forretningsmessig tjenesteyting. I "Under 35 årsklassen" er denne den nest viktigste med 17.7%, mens det er 3.5% fra "35-44 årsklassen" i denne sektoren, og for "45-54 årsklassen" er den nesten uten betydning. Offentlig forvaltning beskjeftiger på den annen side halvparten av sosialøkonomene i "45-54 årsklassen", men bare hver fjerde fra den yngste årsklassen.

Den sterke økningen i Forretningsmessig tjenesteyting kan muligens forklares slik at offentlig forvaltning ikke kan konkurrere med lønningene i denne sektoren. Konsulentvirksomheten gir høyere lønn og kan beskjeftige sosialøkonomer blant annet fordi offentlig forvaltning kjøper tjenester fra konsulentene. Grunnen til at offentlig forvaltning kjøper tjenester fra private konsulenter kan være at de ikke selv kan skaffe tilstrekkelig kvalifisert arbeidskraft på grunn av lavere lønninger.

Aktuarene viser stor stabilitet i fordelingen på næringssektorer både i tabell 5 og 6. Statsviterne er ennå så nye på markedet at vi vanskelig kan vurdere noen utvikling.

Mobiliteten mellom næringssektorene.

Bare for sosialøkonomene har vi vært i stand til å undersøke overgangene mellom de forskjellige næringssektorene.

Sosialøkonomisk Samfunn har utgitt en bok "Økonomiske kandidater 1908-1957" som gir biografier over samtlige kandidater fra det statsøkonomiske og det sosialøkonomiske studiet fram til 1957. Disse viser hvilke næringssektorer kandidatene arbeidet i i 1959. Opplysningene har vi sammenlignet med dem som kom inn ved vår spørreskjemaundersøkelse i 1967. Vår sammenligning omfatter 334 sosialøkonomer som var yrkesaktive både i 1959 og i 1967.

Vi vil straks påpeke at sosialøkonomene i 1959 hadde en meget lav gjennomsnittsalder. Den eldste som er kommet med i vår undersøkelse er født i 1909, og var følgelig 50 år, men forøvrig var det få som var født før 1915. Aldersklassene som det har vært formålstjenlig å opprette, inneholder som det framgår av tabell 7, bare 4 årganger for de to midterste klassenes vedkommende. Dette betyr at det er bare 9 års forskjell mellom de eldste i den yngste årsklassen og de yngste i den eldste årsklassen. For en mer moden populasjon - altså fra et "gammelt" studium med en jevn kandidatproduksjon - ville antagelig årsklassen "over 40 i 1959" og "over 48 i 1967" gi det beste uttrykket for mobiliteten mellom arbeidsgivere og mellom næringssektorer.

Sosialøkonomene som er med i vår undersøkelse var relativt unge i 1959, og selv med de trange aldersklassene vi har benyttet, finner vi meget markerte forskjeller. I aldersklassen født "1927 eller senere" er det 37% som har skiftet næringssektor i løpet av de 8 årene. Tallet synker til 27% i aldersklassen "1923-1926" - 16% i "1919-1922" og endelig 12% i "1918 eller tidligere".

Vi har også sett på hvor mange som har skiftet arbeidsgiver i perioden, men disse tallene er ikke like presise. For de som arbeider i det private næringslivet er avgrensningen klar. Innenfor undervisning og forskning har vi regnet med at arbeidsgiveren skiftes ved overgangen fra en skole (eller universitet) til en annen. I offentlig forvaltning er det vanskeligere, og vi har her sett på overganger mellom departementene i sentraladministrasjonen mellom etatene eller direktoratene eller mellom kommunal og fylkeskommunal administrasjon.

Tabell 7. Sosialøkonomer - mobilitet mellom arbeidsgivere og mellom næringssektorer - fordelt etter aldersklasser.

Födelsår:	1918 el. tidl.				1919-1922				1923-1926				1927 el. senere			
Alder i 1959:	over 40				37-40				33-36				under 33			
Alder i 1967:	over 48				45-48				41-44				under 41			
	Næringssektor 1959	1967			Næringssektor 1959	1967			Næringssektor 1959	1967			Næringssektor 1959	1967		
		Samme arb.giver	Samme næringssekt. ny arb.giver	Ny næringssektor		Samme arb.giver	Samme næringssekt. ny arb.giver	Ny næringssektor		Samme arb.giver	Samme næringssekt. ny arb.giver	Ny næringssektor		Samme arb.giver	Samme næringssekt. ny arb.giver	Ny næringssektor
Industri	3	2		1	4	3		1	9	5	1	3	6	4		2
Bygg, anlegg, elektrisitet, vannforsyning	1	1							1			1				
Handel	1	1			3	2	1		6	2	2	2	5	1	1	3
Bank	7	6		1	5	4	1		6	3	1	2	8	7	1	
Forsikring	2	2			3	2		1	9	7	1	1	5	2	1	2
Samferdsel	2	2			5	4		1	3	2		1	2			2
Offentlig forvaltning	24	16	6	2	41	25	13	3	55	30	13	12	37	18	6	13
Undervisn. og forskning	2	2			4	2	1	1	8	3	5		14	9	2	3
Studieselskaper, forskningsinst. m.m.	3	3			1			1	2	1		1	3			3
Organisasjoner	3		2	1	5	4		1	9	6		3	8	3	2	3
Konsulentvirksomhet	1	1			2			2	3			3	3	1		2
Helsevesen m.m.	1	1							2	2						
Internasjonale organisasjoner	1			1	2	1		1	3	1		2	1			1
S u m	51	37	8	6	75	47	16	12	116	62	23	31	92	45	13	34
Prosentfordeling innenfor årsklassen	100	72	16	12	100	63	21	16	100	53	20	27	100	49	14	37
Andel av de som har skiftet arbeidsgiver, som også har skiftet næringssektor		43				43				57				72		

Overgangene mellom arbeidsgivere blir også sjeldnere med alderen. 51% i den yngste aldersklassen har skiftet arbeidsgiver i perioden 1959-1967, mens andelen er 47% og 37% for de neste årsklassene, mens den er 28% for de eldste. Vi ser også av tabellen at tendensen til å skifte næringssektor samtidig med at man skifter arbeidsgiver er synkende - fra 72% i den yngste aldersklassen til 43% i den eldste. Med andre ord - de praktiske erfaringene som erverves virker motiverende for ikke å skifte arbeidsgiver jo eldre man blir, og jo lenger og bedre praksis det må antas at man får. Dessuten virker de praktiske erfaringene mer motiverende for å arbeide innenfor samme næringssektor, jo eldre man blir, eller desto lengre praksisen innenfor næringssektoren må antas å ha vært.

I tabell 8 finner vi hvordan de 334 sosialøkonomene var fordelt på næringssektorer i 1959 i første kolonne. For hver næringssektor er antallet i 1959 spredt utover på de forskjellige sektorene i henhold til situasjonen i 1967. På summelinjen kan vi se hvor mange av de 334 som arbeidet i de forskjellige næringssektorene i 1967 - og vi kan i kolonnen se hvilke næringssektorer disse arbeidet innenfor i 1959.

Offentlig forvaltning var langt den viktigste sektoren for sosialøkonomene. I 1959 var det 157 av de 334 som arbeidet i denne sektoren. Av disse var det 127 igjen i 1967. 30 hadde gått til andre sektorer, men til gjengjeld hadde det kommet 18 fra andre sektorer, slik at nettoavgangen var 12. Av dette utgjorde nettoavgangen til undervisning og forskning 5. Undervisning og forskning var forøvrig den eneste sektoren som hadde en betydelig økning - fra 28 av de observerte økonomene i 1959 til 35 i 1967.

Vi merker oss at Bank og Undervisning og forskning var de næringssektorene som holdt best på sine arbeidstakere, mens Forsikring og Offentlig forvaltning fulgte like bak. Når det gjelder bank og forsikring må vi anta at årsaken er at arbeid innenfor disse sektorene sjelden kan gi en fullgod praksis for virksomhet i andre sektorer.

Forskningsinstitutter o.l. og Forretningsmessig tjenesteyting (konsulentvirksomhet) er de sektorene som har den største gjennomtrekken. Innenfor Forskningsinstitutter o.l. var det bare 4 igjen av de 9 som arbeidet der i 1959. Tilgangen var imidlertid på 6. De samme tallene finner vi også for Konsulentvirksomhet, men her er det bare 2 av de opprinnelige 9 som befinner seg i sektoren i 1967.

Tabell 8. Sosialøkonomer - mobilitet mellom næringssektorene fra 1959 til 1967.

	Næringssektorer 1959	Næringssektorer 1967												
		Industri	Bygg, anlegg, elektr. m.m.	Handel	Bank	Forsikring	Samferdsel	Offentlig forvaltning	Undervisn. og forskning	Stadieselskaper, forskningsinst.	Organisasjoner	Konsulentvirksomhet	Helsevesen m.m.	Internasj. organisasjoner
Industri	22	15	-	3	-	-	1	-	1	1	1	-	-	-
Bygg, anlegg, elektrisitet, vannforsyning	2	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Handel	15	2	-	10	2	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Bank	26	-	-	-	23	-	-	2	-	-	1	-	-	-
Forsikring	19	-	1	1	-	15	-	1	-	1	-	-	-	-
Samferdsel	12	-	-	1	-	-	8	1	-	-	-	2	-	-
Offentlig forvaltning	157	2	-	1	1	1	2	127	8	3	4	2	1	5
Undervisn. og forskning	28	-	-	-	-	-	-	3	24	-	-	1	-	-
Stadieselskaper, forskningsinst. m.m.	9	1	1	-	-	-	-	2	1	4	-	-	-	-
Organisasjoner	25	1	-	-	1	-	-	2	1	1	17	2	-	-
Konsulentvirksomhet	9	2	-	1	1	-	-	1	-	-	1	2	1	-
Helsevesen m.m.	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-
Internasjonale organisasjoner	7	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	2
S u m	334	23	3	17	28	16	11	145	35	10	24	10	5	7

Både tilgangen og avgangen er spredt på forskjellige sektorer, men vi kan ane en liten tendens i retning av rekruttering fra offentlig forvaltning og avgang til handel og industri. Fra offentlig forvaltning finner vi 3 sosialøkonomer som har gått direkte til handel og industri, mens vi ikke finner noen som har gått den motsatte veien.

Når mobiliteten ser ut til å være relativt god mellom offentlig forvaltning, undervisning og forskning og forskningsinstitutter o.l., kan dette bl.a. skyldes at lønnsansiennitet i den ene sektoren gir ansiennitet også i de andre (dette gjelder ikke alltid for skoler og forskningsinstitutter o.l.).

Nettoavgangen fra offentlig forvaltning kan i en viss utstrekning forklares ved den betydningen Statistisk Sentralbyrå har som lære- eller rekrutteringsanstalt for sosialøkonomene. I den før nevnte "Økonomiske kandidater 1908-1957" fremgår det at 21.9% av sosialøkonomene hadde arbeidet i Statistisk Sentralbyrå umiddelbart etter avlagt eksamen, mens det var bare 7.7% som hadde Byrået som sist oppgitte virksomhet. Vi må anta at en stor del av de som begynner i Statistisk Sentralbyrå ikke fortsetter i offentlig forvaltning, men går over til andre næringssektorer. En oppdeling på aldersklasser som ikke fremgår av tabellene 7 og 8 viser at i de to eldste aldersklassene, altså de som er født i 1922 eller før, er det en nettotilgang i sektoren Offentlig forvaltning på 1 sosialøkonom, mens nettoavgangen i de yngste årsklassene, født i 1923 eller senere, er på 13.

Konklusjonen av disse betraktningene må være at overgangene mellom næringssektorene har en viss betydning for sosialøkonomene som har en lav gjennomsnittsalder. For kategorier hvor kandidatene har høyere gjennomsnittsalder betyr slike overganger antagelig lite, idet de er færre og vil ha en tendens til å oppveie hverandre. Nykommernes valg har langt den største betydningen for utviklingen av kandidatenes fordeling på næringssektorer.

Samfunnsviternes fordeling på næringssektorer etter kjønn.

Vår undersøkelse ga bare få observasjoner om kvinnelige samfunnsvitere.

De svarene vi fikk fra siviløkonomer, sosialøkonomer og aktuarer støtter imidlertid den vanlige oppfatningen om at kvinnene ikke blir godtatt på like linje med menn når administrative stillinger i det private næringsliv skal besettes, eller at de ikke ønsker slike stillinger.

Tabell 9 gir uttrykk for den betydningen kjønn har for samfunnsviternes fordeling på næringssektorer.

Tabell 9. Siviløkonomer, sosialøkonomer og aktuarer fordelt etter kjønn og næringssektorer pr. 15/5 1967.

Næringssektorer	Siviløkonomer		Sosialøkonomer		Aktuarer	
	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner
Antall observasjoner	1202	12	405	15	95	10
	%	%	%	%	%	%
Skogbruk, bergverk m.m.	1.9	8.3	-	-	-	-
Industri	35.3	8.3	7.4	-	2.1	-
Bygg, anlegg, elektrisitet, vannforsyning	1.6	-	0.8	-	-	-
Handel	20.2	8.3	5.4	-	1.1	-
Bank	3.8	8.3	9.6	-	-	-
Forsikring	2.5	-	4.7	6.7	72.6	50.0
Samferdsel	6.2	-	3.5	-	1.1	-
Offentlig forvaltning	5.9	16.7	39.3	46.6	10.5	10.0
Undervisning og forskning	6.4	16.7	10.6	20.0	4.1	20.0
Studieselskaper, forskningsinstitutter m.m.	1.3	16.7	3.7	13.3	1.1	20.0
Organisasjoner	2.2	-	7.4	-	1.1	-
Forretningsmessig tjenesteyting	11.6	-	4.9	6.7	3.1	-
Helsestell, religiöst og humanitært arbeid m.m.	0.4	16.7	1.2	-	1.1	-
Internasjonale organisasjoner	0.7	-	1.5	6.7	2.1	-
S u m	100	100	100	100	100	100

Bransjekunnskaper, administrative kunnskaper og metodekunnskaper.

Vi kan skille mellom tre former for kunnskaper: bransjekunnskaper, administrative kunnskaper og metodekunnskaper. For enkelthets skyld vil vi her betrakte administrative kunnskaper og metodekunnskaper sammen.

Et valg som arbeidsgiveren regelmessig blir stilt overfor ved nyansettelser er om han skal velge en søker med bransjekunnskaper eller en med administrative kunnskaper. Det ideelle er selvfølgelig en person med begge disse former for kunnskaper. Hvor denne søkeren ikke finnes, blir imidlertid spørsmålet: Skal man ansette en person med administrative kunnskaper og lære vedkommende de nødvendige bransjekunnskapene, eller skal man velge en søker med gode bransjekunnskaper og gi ham anledning til å utvikle de nødvendige administrative kunnskapene?

Ordet "bransjekunnskaper" må vi gi en noe videre betydning enn det som er det vanlige. Kjennskap til f.eks. dame- eller herrekonfeksjon kan være spesialiserte bransjekunnskaper. Kjennskap til tekstilvarer og bekledning er noe mindre spesialiserte bransjekunnskaper. Kjennskap til industri og/eller handel er bransjekunnskaper i en videre betydning av ordet enn det som er vanlig å bruke.

"Administrative kunnskaper" er, som det fremgår av ordene, hva som trenges for å lede en bedrift, en organisasjon eller annen form for institusjon. Disse kunnskapene kan f.eks. gjelde organisering, personalforvaltning, regnskapsarbeid, økonomisk planlegging. Dette er hjelpekunnskaper som er nødvendig, men ikke tilstrekkelig, å ha for å kunne administrere en bedrift (institusjon).

"Metodekunnskaper" kan være kunnskaper som er hjelpemiddel for de administrative kunnskapene eller bransjekunnskapene. Vi kan f.eks. se på matematikk og statistikk som slike hjelpemidler.

Generelt kan man si at "bransjekunnskaper" først og fremst læres gjennom praksis, "administrative kunnskaper" fortrinnsvis gjennom utdanning. Her gjør seg selvfølgelig store modifikasjoner gjeldende. Fagskoler virker fremmede på bransjekunnskapene, men kan sjelden unngå fullstendig å beskjeftige seg med administrative kunnskaper.

Samfunnsvitenskapelig akademisk utdanning tar vanligvis sikte på å dekke metodekunnskaper og til en viss grad administrative kunnskaper, men det er utvilsomt at siviløkonomstudiet prefererer handel og industri og derfor skaper bransjekunnskaper i en videre betydning av ordet. Aktuarstudiet er rettet mot forsikringsvirksomhet og gir en høyere grad av bransjekunnskaper.

Vi har tidligere tatt for oss "bransjekunnskapenes" (i form av praksis) betydning som motivering for å fortsette arbeide innenfor den samme næringssektoren. Praksis som fremmer de "administrative kunnskapene" har en lignende virkning. En person som har arbeidet med reklame og markedsundersøkelser vil føle seg motivert til å arbeide med de samme eller tilgrensende arbeidsfunksjoner for å nyttiggjøre seg sin tidligere praksis. Forholdene er imidlertid ikke så enkle som de var for bransjekunnskapene. Godt kjennskap til arbeidsfunksjonen "reklame og markedsundersøkelser" kan være en stor fordel for arbeidsfunksjonen "salg", i enkelte tilfeller kanskje være av større betydning enn et tilsvarende tidligere kjennskap til "salg". I tillegg kommer at enkelte overganger fra en arbeidsfunksjon til en annen kan være av avansementsmessig art. Vi finner f.eks. at det er en større andel som driver med saksbehandling i de høyere aldersklasser enn i de lavere. Tilsvarende minsker den andelen som driver med utredningsarbeid etter som alderen öker. Denne utviklingen kan muligens tydes slik at en besluttende eller medbesluttende arbeidsfunksjon "saksbehandling" krever en høyere ansiennitet enn den rådgivende funksjon "utredningsarbeid", men forskjellen kan også i større eller mindre grad skyldes at "utredningsarbeid" er en nyere eller etter hvert mer vanlig arbeidsfunksjon.

I sin alminnelighet kan vi likevel si at de "administrative kunnskapene" praksisen har gitt, skaper barrierer mellom arbeidsområdene eller arbeidsfunksjonene på samme måten som de bransjekunnskapene praksisen har forårsaket. Vi kan tenke oss at en som har drevet med regnskapsarbeid i industri føler seg sterkere motivert til å arbeide i regnskapssektoren i handel enn til å arbeide med personalforvaltning i industri, hvis en person skulle stå overfor dette valget. Mot f.eks. bank og forsikring er barrierene sterkere, og det er ikke like sikkert at vedkommende da ville velge å fortsette med regnskapsarbeide.

Stillings- og arbeidsfunksjoner.

I vårt spørreskjema satte vi opp to stillingsfunksjoner, Selvstendig næringsdrivende og Ansatte toppledere, og 18 arbeidsfunksjoner. Informantene skulle krysse av i rubrikker hvilke stillings- og arbeidsfunksjoner de hadde. De fleste som krysset av en av de to stillingsfunksjonene unnlot å krysse av arbeidsfunksjon(er). Vi må anta at en "toppleder" ofte vil ha vansker med å spesifisere sine arbeidsfunksjoner, idet han ofte vil ha følelsen av å gjøre alt og ingenting og benytte uttrykk som administrasjon og organisasjon. Våre oppgaver over arbeidsfunksjoner skriver seg således fra de som er underordnet personale, samt de av de selvstendig næringsdrivende og topplerne som har oppgitt arbeidsfunksjoner.

Ved bearbeidelsen har vi ikke foretatt noen kritisk vurdering av de oppgitte arbeidsfunksjonene. Det er således ikke blitt strøket noen arbeidsfunksjon. Derimot har vi i tilfeller hvor informanten har gitt tilleggsopplysninger, betraktet dette som en oppfordring til å vurdere disse tilleggsopplysningene og føre opp de tilsvarende arbeidsfunksjonene, hvis vi med sikkerhet har kunnet bestemme disse. I motsatt fall har vi betraktet arbeidsfunksjonene som uoppgitt. Av de mest forekommende tilleggsopplysninger kan nevnes "administrasjon", som vi konsekvent har ført opp som "organisering" ut fra den betraktning at administrasjon i hvert fall må omfatte organisering i form av ko-ordinering.

Det må antas at det foreligger definisjonsmessige vanskeligheter for mange av informantene. "Organisering" er sikkert et mangetydig begrep som ofte brukes synonymt med "administrasjon". Vi har i denne fremstillingen betraktet "administrasjon" som et videre begrep, som foruten "organisering" også omfatter arbeidsfunksjoner som personalforvaltning, regnskapsarbeid, økonomisk planlegging, m.a.o hjelpefunksjoner som skal støtte den primære virksomheten (evt. produksjonen). Det fremgår av svarene på spørreskjemaene at informantene delvis har betraktet "organisering" som den besluttende funksjon - å lede institusjonen (bedriften) ved å ko-ordinere og allokere arbeidskraften eller arbeidsoppgavene - og den rådgivende funksjon - å gi råd om hvordan institusjonens (bedriftens) arbeidskraft bør allokere for å kunne realisere institusjonens målsetting best mulig.

Den sistnevnte betraktning av arbeidsfunksjonen "organisering" faller ofte sammen med "rasjonalisering" og er ofte blitt nevnt sammen med denne.

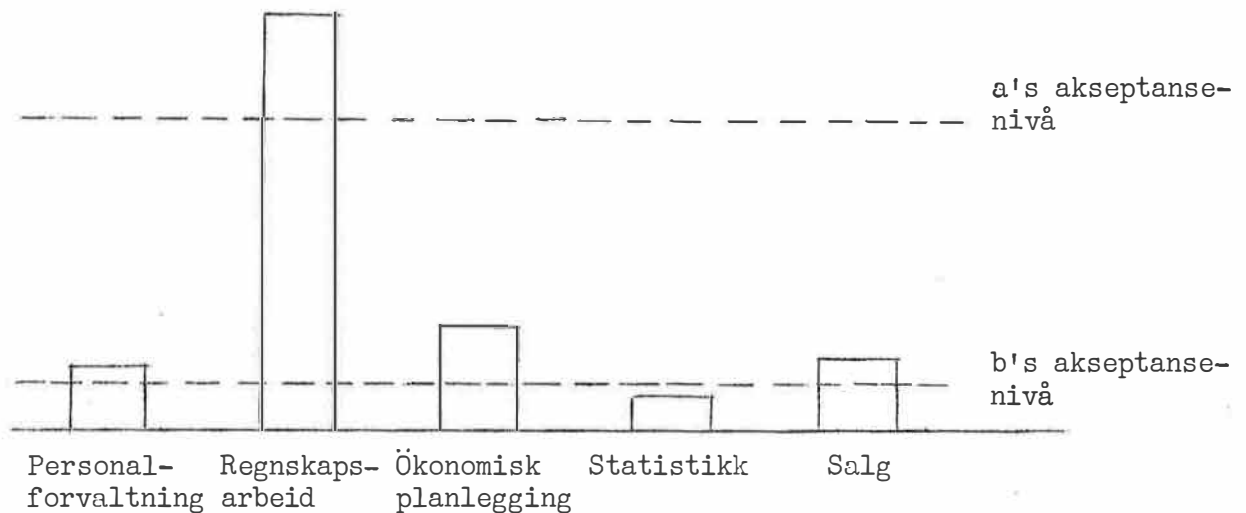
"Regnskapsarbeid" og "økonomisk planlegging" (budsjettering og finansiering) er nevnt som eksempel på økonomisk planlegging i spørreskjemaet) er et annet eksempel på funksjoner som er vanskelig å avgrense og derfor ofte er nevnt sammen. Det samme gjelder for markedsførings-funksjonene "salg" og "reklame og markedsundersøkelser". "EDB-arbeid" regnes ofte for å være en form for rasjonaliseringsarbeid og er ofte krysset av sammen med denne. "EDB-arbeid" er et lite presist uttrykk, og det må antas at funksjonen er blitt avkrysset både av personer som benytter hele sin arbeidstid til programmering for databehandlingsmaskiner og for dem som bare leilighetsvis kommer i forbindelse med databehandling når enkelte problemer skal løses, altså de som skaffer arbeid for EDB.

Funksjonene "konsulent m/utredningsarbeid", "saksbehandling" og "forskning" er også vanskelig å skille fra hverandre. Ved "saksbehandling" var "i offentlig administrasjon" føyd til i parentes. Denne funksjonen er imidlertid også blitt benyttet av personer som har arbeidet utenfor offentlig administrasjon. Det foreligger neppe noen vanskeligheter når det gjelder avgrensingen mellom "saksbehandling" og "forskning". "Utredningsarbeid" grenser imidlertid mot begge. "Utredningsarbeid" og "forskning" bruker stort sett de samme metodene. Forskjellen ligger i anvendelsesområdet. "Utredningsarbeidet" tar sikte på å svare på bestemte konkrete spørsmål, mens "forskningen" har et videre perspektiv. "Utredningsarbeid" og "saksbehandling" har på den annen side mye til felles. Som nevnt ser det ut som om informantene har sett på "utredningsarbeid" som en rådgivende funksjon, mens "saksbehandling" er en besluttende eller medbesluttende funksjon. Den relative andelen av personer som driver med "utredningsarbeid" avtar med alderen, mens andelen som driver med "saksbehandling" er størst for de eldste aldersklassene. Et forhold som imidlertid spiller inn her er at det finnes seg prosentvis flere i offentlig forvaltning i de høyeste aldersklassene.

Ved avkryssingen av arbeidsfunksjoner må vi anta at informantene har et meget forskjellig akseptansenivå. De har forskjellige meninger om hvor mye arbeid en funksjon skal kreve før den skal avkrysses, og vi hadde ikke gitt noen retningslinjer i den forbindelse.

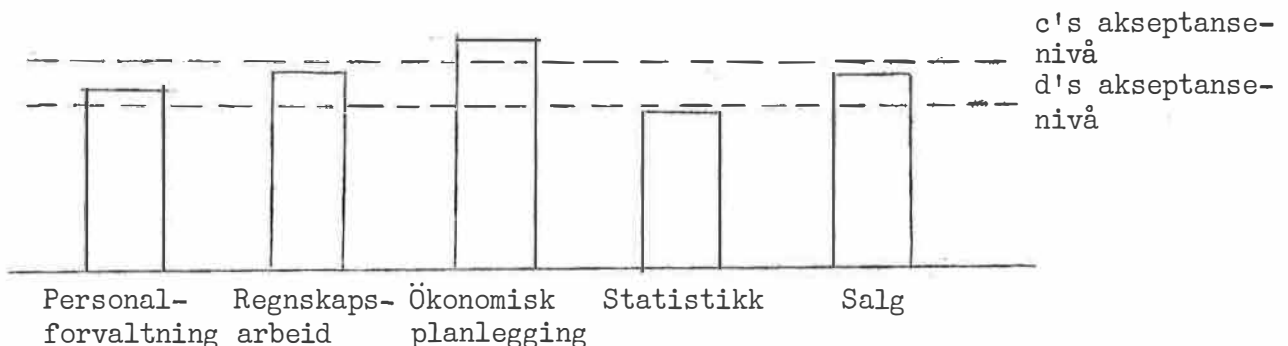
I figur 1 betrakter vi to informanter (a og b) i et tenkt tilfelle som utfører nøyaktig de samme arbeidsfunksjonene. Arbeidet er spesialisert, og "regnskapsarbeid" er langt den viktigste funksjonen. "Personalforvaltning", "økonomisk planlegging", "statistikk" og "salg" er funksjoner som har relativt liten betydning. a vil ifølge sitt akseptansenivå oppgi bare "regnskapsarbeid" som funksjon, mens b også vil ta med "personalforvaltning", "økonomisk planlegging" og "salg".

Figur 1. Fordeling av en stillings arbeidsfunksjoner målt f.eks. i tid som kreves til den enkelte funksjon.

I figur 2 ser vi på en lite spesialisert stilling. c vil her oppgi bare "økonomisk planlegging", mens d vil også ta med "regnskapsarbeid", "personalforvaltning" og "salg".

Figur 2. Fordeling av en annen stillings arbeidsfunksjoner målt f.eks. i tid som kreves til den enkelte funksjon.

Disse to tenkte tilfellene viser at vi ikke må tillegge de absolutte tallene vi kommer frem til noen særlig verdi. Det advares således sterkt mot å bruke tabellene på den måten at man sier at $x\%$ av siviløkonomene i aldersgruppen y driver med arbeidsfunksjonen z .

Muligens kan man si at minst $x\%$ av de underordnede siviløkonomene i aldersgruppen y driver med arbeidsfunksjonen z i større eller mindre grad.

Verdien av opplysningene om arbeidsfunksjonene ligger i deres relative utsagn. De kan vise om en arbeidsfunksjon er hyppigere representert i en aldersgruppe enn i en annen, og om en arbeidsfunksjon er hyppigere representert enn en annen innenfor samme aldersgruppe. Videre kan de angi om en bestemt arbeidsfunksjon er hyppigere representert innenfor enkelte næringssektorer. De kan også vise om den relative forekomsten av enkelte arbeidsfunksjoner er forskjellig for foretak av forskjellige størrelser innen handel og industri. En annen ting er at vi kan sammenligne den relative forekomsten av arbeidsfunksjoner for de forskjellige utdanningskategoriene, f.eks. for siviløkonomer, sosialøkonomer, aktuarer og statsvitere, slik dette er gjort i tabell 10.

Et forhold som man må ha for øye er at hvis arbeidsfunksjon z_1 er hyppigere representert enn arbeidsfunksjon z_2 , betyr dette ikke nødvendigvis at det nedlegges flere arbeidstimer innenfor z_1 enn z_2 . Dette avhenger av i hvilken grad arbeidsfunksjonen krever spesialisering. Som eksempel kan nevnes at revisjon er en arbeidsfunksjon som er spesialisert og ofte blir oppgitt som eneste arbeidsfunksjon. Regnskapsarbeide kan på den annen side oppgis sammen med f.eks. personalforvaltning, økonomisk planlegging, EDB-arbeid og andre funksjoner. I våre tabeller har vi ikke fått frem det forhold at enkelte funksjoner veier tyngre enn andre. Bare den relative hyppigheten kommer til uttrykk.

Spørreskjemaets arbeidsfunksjoner har særlig vært utarbeidet med tanke på industri og handel, bygg og anlegg - og passer også bra for samferdsel og forsikring. For disse næringssektorene er det blitt oppgitt gjennomsnittlig flere arbeidsfunksjoner enn for de øvrige. Tabell 10 viser at de som har oppgitt arbeidsfunksjoner har aktuarene gjennomsnittlig oppgitt 2.6 arbeidsfunksjoner, siviløkonomene 2.3, sosialøkonomene 2.0 og statsviterne 1.7. Dette betyr ikke nødvendigvis at aktuarene har et mer variert arbeidsområde enn de andre gruppene, mens statsviterne har det mest spesialiserte arbeidsområde. Dette reflekterer snarere at siviløkonomene og aktuarene i større grad enn sosialøkonomene og statsviterne befinner seg i de næringssektorene som spørreskjemaet er best innrettet for.

Tabell 10. Siviløkonomer, sosialøkonomer, aktuarer og statsvitere fordelt etter stillings- og arbeidsfunksjoner pr. 15/5 1967.

Arbeidsfunksjoner	Sivil- økonomer	Sosial- økonomer	Aktuarer	Stats- vitere
Antall observasjoner	1214	420	105	64
	%	%	%	%
Selvstendig næringsdrivende	7.6	0.5	1.9	-
Ansatte toppledere	24.6	11.9	31.4	4.6
Andre ansatte	65.5	83.8	62.9	95.4
Uoppgitt	2.3	3.8	3.8	-
S u m	100	100	100	100
Antall som har oppgitt arbeidsfunksjoner	869	366	80	62
	%	%	%	%
Organisering	27	14	26	19
Personalforvaltning	16	6	13	5
Regnskapsarbeid	28	6	8	-
Revisjon	7	3	3	2
Økonomisk planlegging	40	25	14	6
Statistikk	7	27	58	2
Salg	15	2	5	2
Reklame og markedsundersøkelser	13	5	1	3
Rasjonalisering	16	8	16	10
EDB-arbeid	15	10	25	3
Innkjøp	7	2	-	-
Produksjon	1	-	-	-
Utredningsarbeid (konsulent)	15	29	26	15
Kundeservice (konsulent)	5	4	14	-
Saksbehandling	6	24	20	42
Journalistikk	-	2	-	10
Undervisning	10	19	19	31
Forskning	3	13	11	21
S u m	231	199	259	171

Tallene i sumkolonnen overstiger 100 fordi enkelte har oppgitt flere arbeidsfunksjoner.

Hvor hyppig vi finner de forskjellige stillings- og arbeidsfunksjoner i de forskjellige akademikkategorier vil selvfølgelig være delvis avhengig av hvilke næringssektorer de arbeider i. At vi finner "selvstendig næringsdrivende" og "ansatte toppledere" i langt høyere grad hos siviløkonomene enn i de andre gruppene, må ikke forlede til å tro at denne gruppen står i en særstilling. Årsaken er tydelig den at de befinner seg for over halvpartens vedkommende i handel og industri, hvor disse stillingsfunksjonene er vanlige. I tillegg arbeider de i bedrifter som gjennomsnittlig er mindre enn de andre akademikere arbeider i. Den relative høye andel aktuarer som er "ansatte toppledere" vil vi i tabell 11 finne skyldes en høyere gjennomsnittsalder enn de andre kategoriene.

Den arbeidsfunksjon som er nevnt hyppigst blant siviløkonomene er "økonomisk planlegging". Deretter følger regnskapsarbeid og organisering. Personalforvaltning, salg, reklame og markedsundersøkelser, rasjonalisering og utredningsarbeid er alle nevnt av ca. 15% av siviløkonomene.

Utredningsarbeid, saksbehandling, statistikk og økonomisk planlegging er alle avkrysset av ca. 1/4 av sosialøkonomene. "Økonomisk planlegging" betyr for siviløkonomen som oftest bedriftsplanlegging, mens det for sosialøkonomen gjerne betyr samfunnsøkonomisk planlegging.

For aktuarene er statistikk ("inkl. premieberegning" var tilføyd i parentes i spørreskjemaet) den viktigste funksjonen. Over halvparten hadde krysset av for denne funksjonen. Utredningsarbeid, organisering og EDB-arbeid var nevnt av ca. 1/4 av aktuarene.

For statsviterne, som har en stor andel ansatt i offentlig forvaltning, var saksbehandling den langt viktigste arbeidsfunksjonen. Dernest fulgte undervisning og forskning. Dette er ikke noe overraskende, ettersom statsviterne kommer fra et magistergradsstudium. Studiet er relativt nytt, og antallet som er uteksaminert er fremdeles lavt. 19% har krysset av organisering. Organisering betyr for statsviterne i de fleste tilfeller den rådgivende funksjonen (rasjonalisering) og ikke den besluttede funksjonen (administrering eller ko-ordinering).

Stillings- og arbeidsfunksjoner etter aldersfordeling.

Vårt materiale viser at det foreligger store variasjoner i forekomsten av arbeidsfunksjoner når man sammenligner de forskjellige aldersklassene. Dette kan skyldes (vi ser bort fra målingsfeil som f.eks. utvalgsfeil eller dårlig begrepsdefinering):

- A. Det har funnet sted en overgang til andre næringssektorer som har en annen struktur m.h.t. arbeidsområdet.
- B. Overgangen til andre arbeidsfunksjoner kan være av avansementsmessig art. Den kan bety en forfremmelse. Organisering er en slik funksjon hvor hyppigheten tiltar med alderen. Overgangen fra utredningsarbeid (rådgivende) til saksbehandling (besluttende) er et annet eksempel.
- C. Det har oppstått en reell forandring i behovet for eller valget av enkelte arbeidsfunksjoner, som kan skyldes følgende årsaker:
  - I. Arbeidsgiverens innstilling forandres. Dette kan skyldes at
    - a) han blir oppmerksom på nye arbeidsfunksjoner som kan fremme hans målsetting (reklame og markedsundersøkelser),
    - b) han får bedre kjennskap til akademikerne og deres evner (eller mangel på evner) til å løse problemene.
  - II. Arbeidssøkernes innstilling forandres. Dette kan skyldes:
    - a) Nye arbeidsområder som tidligere ikke har vært tilgjengelige oppstår. Nye arbeidsfunksjoner kan ha oppstått eller øket i betydning på grunn av tekniske fremskritt eller merkantil nytteknning (EDB-arbeid og reklame og markedsundersøkelser).
    - b) Fagkretsen i utdanningen kan være blitt forandret, slik at utdanningen virker motiverende for andre arbeidsfunksjoner enn tidligere.

Punkt a) er selvfølgelig en funksjon av punkt b) og omvendt. Arbeidssøkerens innstilling vil også være avhengig av arbeidsgiverens innstilling og omvendt.

Tabell 11. Siviløkonomer, sosialøkonomer, aktuarer og magistere i statsvitenskap fordelt etter stillings- og arbeidsfunksjoner og aldersklasser pr. 15/5 1967.

	Sivil- økonomer			Sosial- økonomer			Aktuarer				Stats- vitere	
	Und. 35	35- 44	45- 54	Und. 35	35- 44	45- 54	Und. 35	35- 44	45- 54	Over 54	Und. 35	35- 44
Antall observasjoner	427	483	281	62	228	129	11	17	40	37	15	46
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
Selvstendig nærings- drivende	4.2	8.3	11.0	-	0.5	1.0	-	-	-	5.5	-	-
Ansatte toppledere	10.1	29.0	39.1	-	11.0	20.0	-	29.0	28.0	46.0	-	7.0
Andre ansatte	83.4	60.7	47.0	100	85.0	73.0	100	71.0	67.0	43.0	100	93.0
Uoppgitt	2.3	2.0	2.9	-	3.5	6.0	-	-	5.0	5.5	-	-
S u m	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Herav antall som har oppgitt arb.funksjoner	372	329	153	62	200	101	11	15	32	22	15	44
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
Organisering	20	31	39	6	16	16	18	20	31	27	27	18
Personalforvaltning	10	19	23	1	8	7	9	15	6	23	-	7
Regnskapsarbeid	25	31	33	1	5	10	36	-	3	5	-	-
Revisjon	3	6	15	-	2	8	9	-	-	5	-	2
Økonomisk planlegging	38	41	43	27	24	27	9	15	13	18	-	9
Statistikk	8	7	8	24	23	39	73	53	56	55	-	2
Salg	17	17	8	3	2	2	-	20	3	-	-	2
Reklame og markeds- undersøkelse	19	11	5	8	5	3	-	-	3	-	-	5
Rasjonalisering	15	17	16	6	7	11	18	20	6	27	13	9
EDB-arbeid	16	16	14	18	10	8	27	27	16	36	13	-
Innkjøp	5	9	7	-	2	3	-	-	-	-	-	-
Produksjon	1	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Utredningsarbeid (konsulent)	19	13	8	47	25	25	9	33	25	32	27	11
Kundeservice (konsulent)	6	4	2	3	5	3	-	27	13	14	-	-
Saksbehandling	6	6	7	11	25	31	18	20	16	27	40	45
Journalistikk	-	-	1	3	2	4	-	-	-	-	13	9
Undervisning	8	10	14	13	24	14	27	20	22	9	20	30
Forskning	6	2	1	19	13	12	18	7	19	-	20	25
S u m	222	242	245	190	198	223	271	277	232	278	173	174

Tallene i summelinjen overstiger 100 fordi enkelte har oppgitt mer enn en arbeidsfunksjon.

I tabell 11 har vi tatt for oss hvordan de forskjellige arbeidsfunksjoner varierer med kandidatenes alder. Det ser ut som om vi for siviløkonomene kan snakke om "tradisjonelle" arbeidsfunksjoner som personalforvaltning, regnskapsarbeid og revisjon som er sterkest representert i de eldre årsklasser, mens salg, reklame og markedsundersøkelser er de nye arbeidsfunksjonene som vi finner best representert i de yngste årsklassene. Særlig reklame og markedsundersøkelser har hatt en klart økende tendens. 5% i aldersgruppen 45-54 har nevnt denne funksjonen, som her kommer langt ned på listen. 19% i årsklassen under 35 har krysset av reklame og markedsundersøkelser, og bare økonomisk planlegging, regnskapsarbeid og organisasjon kan vise til høyere prosenttall. Når det gjelder organisering spesielt, men kanskje også personalforvaltning, økonomisk planlegging og rasjonalisering må vi anta at det foregår en viss "avansering" til disse funksjonene, slik at det delvis av den grunn faller naturlig at de eldste nevner disse hyppigere.

EDB-arbeid viser en overraskende liten variasjon for siviløkonomene. For sosialøkonomene derimot stiger hyppigheten fra 8% i aldersgruppen 45-54 til 18% i gruppen under 35. Det kan av den grunn se ut som om sosialøkonomene i større grad driver med utførende EDB-arbeid - f.eks. programmering. For øvrig finner vi stort sett samme utvikling som for siviløkonomene.

For aktuarene ville det neppe være riktig å snakke om bestemte tendenser. Observasjonene her er så få at vi ikke kan bygge noe særlig på dem. Den relativt store betydningen regnskapsarbeid og statistikk (inkl. premieberegning) har for gruppen under 35 (36% og 73%) skyldes antagelig at de eldre "avanserer" fra disse kategoriene. Undervisning som arbeidsfunksjon (nevnt av 19%) har en langt større betydning enn undervisning og forskning som næringssektor (5.8% er klassifisert i denne sektoren). Dette tyder på at aktuarene innenfor forsikringsvirksomheten er engasjert i intern bedriftsopplæring på en helt annen måte enn vi finner det innenfor andre næringssektorer.

Stillings- og arbeidsfunksjoner innenfor de forskjellige næringssektorene.

I tabell 10 viste vi den relative hyppigheten av de forskjellige arbeidsfunksjonene innenfor de forskjellige akademikerkategoriene. Variasjonene er for en stor del avhengig av hvilke næringssektorer akademikerne arbeider i, ettersom de forskjellige næringssektorene har forskjellig struktur m.h.t. arbeidsfunksjoner. For å få et bedre inntrykk av substitusjonsmulighetene mellom akademikerkategoriene må vi betrakte de enkelte næringssektorene for seg, slik det er gjort i tabell 12.

I tabell 12a finner vi for industrien at det er en forbløffende likhet i arbeidsfunksjonene for siviløkonomer og sosialøkonomer. Den vesentlige forskjellen er at siviløkonomene har en overvekt på regnskapsarbeid (44% mot 22%), mens sosialøkonomene driver mer med statistikk (26% mot 11%). Salg (29 mot 19) og innkjöp (13 mot 4) finner vi hyppigere hos siviløkonomene, mens EDB-arbeid (22 mot 17) er mer vanlig blant sosialøkonomene. Når det gjelder disse tre siste funksjonene må vi imidlertid anta at hovedgrunnen til forskjellene er at sosialøkonomene er ansatt i foretak med større sysselsetting (se tabell 13) enn siviløkonomene, og av tabell 14 ser vi at salg og innkjöp forekommer hyppigere blant siviløkonomer i mindre foretak enn i større, mens EDB-arbeid er vanligst i de største foretakene.

I handel finner vi at forholdet mellom siviløkonomene og sosialøkonomene stort sett er det samme som i industrien. Siviløkonomene nevner relativt ofte organisering og personalforvaltning, mens sosialøkonomene her ligger foran ved funksjonen innkjöp.

Det kan se ut som om siviløkonomene og sosialøkonomene dekker hverandres arbeidsområde temmelig godt innenfor handel og industri. I bankvirksomhet derimot finner vi betydelige forskjeller. Økonomisk planlegg og utredningsarbeid er viktige funksjoner for alle økonomene, men ellers er organisering, regnskapsarbeid, rasjonalisering og EDB-arbeid vanligst blant siviløkonomene, mens sosialøkonomene driver med saksbehandling, statistikk og undervisning.

Tabell 12 a. Siviløkonomer, sosialøkonomer, aktuarer og magistere i statsvitenskap fordelt på stillings- og arbeidsfunksjoner og næringssektorer pr. 15/5 1967.

	Industri		Handel		Bank		Forsikring		
	Siv. ök.	Sos. ök.	Siv. ök.	Sos. ök.	Siv. ök.	Sos. ök.	Siv. ök.	Sos. ök.	Akt.
<u>Antall observasjoner</u>	425	30	244	22	47	39	30	20	74
	%	%	%	%	%	%	%	%	%
Selvst. næringsdriv.	4.2	-	11.1	-	-	2.6	3.3	-	-
Ansatte toppledere	31.5	13.3	30.7	31.8	34.0	20.5	-	5.0	41.9
Andre ansatte	62.4	86.7	56.2	68.2	55.3	71.8	96.7	95.0	55.4
Uoppgitt	1.9	-	2.0	-	10.7	5.1	-	-	2.7
S u m	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Herav antall som har oppgitt arb.funksj.	287	27	147	17	26	29	30	19	53
	%	%	%	%	%	%	%	%	%
Organisering	32	26	31	24	27	-	27	47	36
Personalforvaltning	21	22	20	12	8	7	10	11	17
Regnskapsarbeid	44	22	31	18	17	-	27	11	4
Revisjon	1	-	3	-	12	3	3	-	-
Økonomisk planlegging	55	56	54	53	23	24	37	16	15
Statistikk	11	26	7	35	4	24	7	21	66
Salg	29	19	28	18	4	-	7	-	6
Reklame og markedsundersøkelser	21	22	17	18	8	3	7	-	2
Rasjonalisering	14	15	18	18	19	3	17	-	23
EDB-arbeid	17	22	29	35	19	10	23	-	26
Innkjøp	13	4	9	12	4	-	-	-	-
Produksjon	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Utred.arb. (konsulent)	2	7	12	6	31	55	10	16	36
Kundeservice (konsulent)	-	-	4	6	4	3	7	26	13
Saksbehandling	-	-	1	-	4	28	13	26	13
Journalistikk	-	4	1	-	-	7	-	-	-
Undervisning	1	4	3	-	-	21	3	21	15
Forskning	-	4	1	-	-	3	-	-	-
S u m	264	253	269	255	184	191	198	195	272

Tallene i summelinjen overstiger 100 fordi enkelte har oppgitt flere arbeidsfunksjoner.

Tabell 12b. Siviløkonomer, sosialøkonomer, aktuarer og magistere i statsvitenskap fordelt etter stillings- og arbeidsfunksjoner og næringssektorer pr. 15/5 1967.

	Samferdsel		Organisasjoner		Offentlig forvaltning		
	Sivil-ök.	Sosial-ök.	Sivil-ök.	Sosial-ök.	Sivil-ök.	Sosial-ök.	Statsvitere
Antall observasjoner	74	14	27	27	30	73	28
	%	%	%	%	%	%	%
Selvst. næringsdrivende	1.4	-	-	-	-	-	-
Ansatte toppledere	25.7	14.3	29.6	23.3	8.2	5.4	3.6
Andre ansatte	67.6	85.7	70.4	66.7	86.3	88.6	96.4
Uppgitt	5.3	-	-	10.0	5.5	6.0	-
S u m	100	100	100	100	100	100	100
Herav antall som har oppgitt arb.funksjoner	54	13	19	22	65	149	28
	%	%	%	%	%	%	%
Organisering	33	8	26	41	22	6	18
Personalforvaltning	15	15	16	9	3	2	11
Regnskapsarbeid	41	38	11	-	8	1	-
Revisjon	2	8	-	-	31	5	4
Økonomisk planlegging	59	61	21	23	9	23	11
Statistikk	17	54	5	55	3	30	-
Salg	4	-	-	-	-	-	-
Reklame og markedsunders.	6	8	11	5	-	1	-
Rasjonalisering	15	23	-	14	6	5	18
EDB-arbeid	13	23	-	9	6	6	-
Innkjøp	11	8	-	-	-	1	-
Produksjon	-	-	-	-	-	-	-
Utred.arb. (konsulent)	20	8	53	45	22	30	21
Kundeservice (konsulent)	2	-	16	5	2	1	-
Saksbehandling	7	23	11	9	54	45	82
Journalistikk	-	-	11	9	-	2	-
Undervisning	4	-	11	18	3	3	7
Forskning	4	-	-	-	-	7	-
S u m	253	277	192	242	169	168	172

Tallene i summelinjen overstiger 100 fordi enkelte har oppgitt flere arbeidsfunksjoner.

Innenfor forsikringsvirksomheten er en stor del av arbeidet av en slik art at det er blitt registrert som utredningsarbeid, kundeservice eller saksbehandling. Å dømme etter skjemabesvarelsene spiller undervisning en langt viktigere rolle i forsikring enn i de forannevnte næringssektorene. Siviløkonomene driver relativt sjelden med de forannevnte 4 funksjonene. Rasjonalisering og EDB-arbeid er derimot bare blitt nevnt av siviløkonomene og aktuarene. Regnskapsarbeid forekommer også hyppigst hos siviløkonomene. Statistikk (inkl. premieberegning) er selvfølgelig den store arbeidsfunksjonen for aktuarene, nevnt av 66%, men er også viktig for sosialøkonomene.

Samferdsel er sammensatt av undergrupper som er mer forskjellige enn f.eks. i handel og industri. Sjøfart (rederier) er viktigst, men her kommer også luft- og landtransport, herunder offentlige kommunikasjoner som Norges Statsbaner, telegraf og telefon. Vi kan ikke trekke noen gode konklusjoner ut av materialet, men bare antyde at tallene ser ut til å ha noe til felles med industri og handel.

Innenfor offentlig forvaltning driver praktisk talt alle med utredningsarbeid eller saksbehandling, og det kan være vanskelig å trekke noen konklusjoner om hva de forskjellige driver med ut fra dette materialet. Tallene viser at revisjon forekommer hyppig blant siviløkonomene (31%). Økonomisk planlegging og statistikk er hyppig nevnt blant sosialøkonomene og viser tilknytningen til Finansdepartementet, Handelsdepartementet og Statistisk Sentralbyrå. Statsviterne, med høye prosenttall for organisering og rasjonalisering, driver i en større utstrekning enn de andre kategoriene med selve virkemåten og utformingen av statsapparatet.

Arbeidsfunksjoner og sysselsetting av akademikere i foretak av forskjellige størrelser.

Vi har i det foregående nevnt at akademikerne vil få andre arbeidsfunksjoner i større foretak enn i mindre - stort sett, og at det derfor er av en viss betydning at kategoriene fordeler seg ulikt på de forskjellige størrelsesordenene.

I tabell 13 finner vi at de observerte sosialøkonomene i langt større utstrekning enn siviløkonomene arbeider i større foretak. Således er det 48% av de observerte sosialøkonomene i industri, ekskl. grafisk industri, som arbeider i foretak med over 1.900 sysselsatte, mens tallet er 14% for siviløkonomene. Innenfor handel finner vi noe av den samme tendensen, men her finner vi enkelte sosialøkonomer også i mindre foretak. Som tabell 12 viste er det flere selvstendige næringsdrivende og ansatte toppledere blant sosialøkonomer i handel enn i industri.

Bare for siviløkonomene har vi så mange observasjoner at det er hensiktsmessig å se på sammenhengen mellom foretakenes størrelse målt ved sysselsettingen og arbeidsfunksjonene. I tabell 14 tar vi for oss industrien. Vi merker oss her spesialiseringen i de største foretakene. Siviløkonomer som arbeider i foretak som sysselsetter 191-450 personer har oppgitt gjennomsnittlig 3 arbeidsfunksjoner, mens tallet er 2.5 for de som arbeider i foretak med 451-1.900 sysselsatte og under 2 for de som har over 1.900 sysselsatte.

Det ser ut som om siviløkonomenes "all round"-kunnskaper (i relasjon til industri og handel) tilfredsstillende kravene i små eller mellomstore foretak, mens andre akademikeres "spesialkunnskaper" gjør at disse har en forholdsvis større betydning i de største foretakene. For siviløkonomene forekommer alle arbeidsfunksjonene (med unntak av utredningsarbeid, som spiller en ubetydelig rolle i denne forbindelse) sjeldnere i foretak i størrelsen over 1.900 sysselsatte enn i foretak med 451-1.900 sysselsatte. Hvor fallet i prosent er liten (f.eks. EDB-arbeid som faller fra 21% til 19%) må vi regne med at funksjonen i virkeligheten får større betydning, fordi de som driver med den er langt mer spesialiserte - stort sett. For personalforvaltning er tallene 35% i gruppen 191-450 sysselsatte, 15% i gruppen 451-1.900 sysselsatte og 2% i gruppen over 1.900 sysselsatte. Dette må vi tolke slik at personalforvaltning er en av flere arbeidsfunksjoner i mindre foretak, og siviløkonomenes kunnskaper på området ansees som tilfredsstillende. I større foretak er det nødvendig med sterkere spesialisering. Kravene til kunnskaper forandres, og vi kan tenke oss at jurister, psykologer og kanskje også krigsskolekandidater overtar en relativt større del av denne funksjonen i de største foretakene. Tilsvarende forhold finner vi for statistikk, som faller fra 13% til 2% i de største gruppene uten

at det er noen grunn til å tro at statistikk er mindre viktig for de største foretakene. Her er det sikkert for størstedelen sosialøkonomene som har overtatt funksjonen - en slutning som vi kunne trekke av tabell 12.

Vi merker oss at salg, ved siden av regnskapsarbeid, er den viktigste funksjonen i foretak med under 91 sysselsatte. Den er nevnt av 54%, mens bare 15% av de som arbeider i de største foretakene har krysset av denne funksjonen. Reklame og markedsundersøkelser viser den motsatte tendensen og öker fra 14% til den kulminerer med 28% i gruppen 451-1.900 sysselsatte. Rasjonalisering viser en lignende tendens, mens EDB-arbeid ikke er nevnt av siviløkonomer som arbeider i foretak med under 91 sysselsatte. Innkjöp har i likhet med salg störst betydning i de mindre foretakene.

Forholdene i handel (tabell 15) ser ut til stort sett å være de samme som i industrien. Vi har færre observasjoner i handel, og tallene kan virke mer tilfeldige. Vi noterer at reklame og markedsundersøkelser og rasjonalisering relativt sett spiller en större rolle i mindre foretak enn innenfor industrien. Likeledes er utredningsarbeid nevnt av relativt flere i de minste og de største foretakene.

Tabell 13. Siviløkonomer og sosialøkonomer fordelt etter antall sysselsatte i foretaket - industri og handel pr. 15/5 1967.

Antall sysselsatte i foretaket	Siviløkonomer		Sosialøkonomer	
	Industri	Handel	Industri	Handel
1 - 19	9	40	-	1
20 - 45	21	31	-	3
46 - 90	32	30	-	-
91 - 190	54	37	2	-
191 - 450	91	40	3	5
451 - 1900	133	62	8	12
Over 1900	56	-	12	1
Uoppgitt	2	4	-	-
S u m	398	244	25	22

Tabell 14. Siviløkonomer - industri - fordelt på stillings- og arbeidsfunksjoner etter foretakenes sysselsetting pr. 15/5 1967.

Stillings- og arbeidsfunksjoner	Sysselsatte i foretaket								
	1-19	20-45	46-90	91-190	191-450	451-1900	Over 1900	Uoppgitt	To-talt
Antall observasjoner	12	25	34	61	99	136	56	2	425
	%	%	%	%	%	%	%		%
Selvst.næringsdrivende	33.3	28.0	11.8	3.3	1.0	-	-		4.2
Ansatte toppledere	41.7	32.0	50.0	37.7	42.4	21.3	16.1		31.5
Andre ansatte	25.0	40.0	32.3	55.7	56.6	77.9	78.6		62.4
Uoppgitt	-	-	5.9	3.3	-	0.8	5.3		1.9
S u m	100	100	100	100	100	100	100		100
Antall som har oppgitt arbeidsfunksjoner	4 + 11 + 13			39	62	110	47	1	287
	%	%	%	%	%	%	%		%
Organisering		32		41	44	28	21		32
Personalforvaltning		25		36	35	15	2		21
Regnskapsarbeid		54		54	55	36	34		44
Revisjon		-		3	-	2	2		1
Ökonomisk planlegging		43		64	63	55	47		55
Statistikk		7		10	16	13	2		11
Salg		54		31	32	26	15		29
Reklame og markedsunders.		14		15	18	28	15		21
Rasjonalisering		7		15	16	16	11		14
EDB-arbeid		-		13	18	21	19		17
Innkjøp		18		33	6	12	4		13
Produksjon		7		5	2	4	2		3
Utredn.arb. (konsulent)		4		3	-	1	4		2
Kundeservice (konsulent)		-		-	-	-	2		0
Saksbehandling		-		-	-	-	-		-
Journalistikk		4		-	-	-	-		0
Undervisning		-		-	2	-	2		1
Forskning		-		-	-	-	2		0
S u m		269		323	307	257	184		264

Tallene i sumkolonnen overstiger 100 fordi enkelte har oppgitt flere arbeidsfunksjoner.

Tabell 15. Siviløkonomer - handel - fordelt på stillings- og arbeidsfunksjoner etter foretakenes sysselsetting pr. 15/5 1967.

Stillings- og arbeidsfunksjoner	Sysselsatte i foretaket								To- talt
	1-19	20-45	46-90	91- 190	191- 450	451- 1900	Over 1900	Uopp- gitt	
Antall observasjoner	40	31	30	37	40	62	-	4	244
	%	%	%	%	%	%			%
Selvst.næringsdrivende	42.5	9.7	10.0	5.4	-	-	-		11.1
Ansatte toppledere	35.0	71.0	26.7	27.0	32.5	12.9	-		30.7
Andre ansatte	17.5	19.3	60.0	64.9	67.5	87.1	-		56.1
Uoppgitt	5.0	-	3.3	2.7	-	-	-		2.1
S u m	100	100	100	100	100	100	-		100
Antall som har oppgitt arbeidsfunksjoner	12 + 6		19	26	28	55	-	1	147
	%	%	%	%	%	%			%
Organisering		39	47	46	32	15	-		31
Personalforvaltning		39	26	23	40	2			20
Regnskapsarbeid		33	32	35	43	22	-		31
Revisjon		6	-	4	-	4	-		3
Økonomisk planlegging		56	53	73	64	42	-		54
Statistikk		11	5	8	11	5	-		7
Salg		50	42	19	18	25	-		28
Reklame og markedsunders.		17	32	19	21	9	-		17
Rasjonalisering		6	16	35	25	11	-		18
EDB-arbeid		6	26	31	36	33	-		29
Innkjøp		28	16	4	7	4	-		9
Produksjon		-	-	-	-	-	-		-
Utredn.arb. (konsulent)		17	5	-	11	18	-		12
Kundeservice (konsulent)		6	-	-	-	-	-		4
Saksbehandling		6	-	-	4	7	-		1
Journalistikk		6	-	-	-	-	-		1
Undervisning		6	-	8	-	2	-		3
Forskning		6	-	-	-	-	-		1
S u m		338	300	305	312	199	-		269

Tallene i sumkolonnen overstiger 100 fordi enkelte har oppgitt flere arbeidsfunksjoner.

Rekruttering og mobilitet.

Vi kan skille mellom flere nivåer av flytting:

1. Flytting innenfor en kommune. Som oftest betinger dette ikke skifte av arbeidssted (arbeidsgiver).
2. Flytting mellom to kommuner innenfor samme fylke. Betyr noen ganger et skifte av arbeidssted (arbeidsgiver).
3. Flytting mellom to fylker. Betyr som oftest også skifte av arbeidssted (arbeidsgiver).
4. Flytting mellom to land. Betyr praktisk talt alltid skifte av arbeidssted, men ikke alltid arbeidsgiver.

I vår undersøkelse har vi bare fått opplysninger om hvilket fylke informanten har avlagt examen artium i, samt hans nåværende arbeidssted. Vi kan med andre ord ikke si noe om punktene 1 og 2.

Vi må regne med at fylke for hjemsted ikke alltid faller sammen med fylke for gymnas, da det må antas at enkelte privatister kan ha tatt eksamen i et fylke som ikke er hans bosted. I andre tilfeller kan mangelen på gymnas på enkelte steder ha gjort det nødvendig at elevene har flyttet midlertidig til et annet fylke, og dette gir ikke samme miljøforankring som hvis hjemstedsfylke og gymnasfylke er identiske.

Studiestedet er en viktig mellomliggende variabel for bestemmelsen av arbeidsstedet. Av de fire kategoriene som er tatt med i våre tabeller nr 16 og 17 er siviløkonomene enten utdannet ved Handelshøyskolen i Bergen eller ved utenlandske universiteter eller høyskoler. Sosialøkonomene, aktuarene og statsviterne (mag.art.) er alle utdannet ved Universitetet i Oslo.

Ser vi på arbeidsstedet i tabell 17, finner vi at over 80% av sosialøkonomene, aktuarene og statsviterne har sitt arbeidssted i Oslo og Akershus, mens det er bare halvparten av siviløkonomene som arbeider her. Ved å sammenligne økonomene finner vi som ventet at rekrutteringen til siviløkonomstudiet er større enn rekrutteringen til sosialøkonomstudiet i Bergen og Hordaland (13% mot 9%), mens rekrutteringen til sosialøkonomstudiet relativt sett er størst i Oslo og Akershus (39% mot 31%).

Nå vet vi at det bildet tabell 17 gir ikke er helt riktig for siviløkonomene. Gymnasiaster fra Östlandet og Trøndelag er overrepresentert i vår undersøkelse på bekostning av de fra Vestlandet og Nord-Norge. Dette finner vi av en "geografisk fordeling av de opptatte studenter 1936/64", som er gjengitt i Norges Handelshøyskoles beretning for året 1965-1966.

Tabell 16a. Siviløkonomer fordelt etter fylke hvor examen artium er avlagt og etter arbeidssted pr. 15/5 1967, samt flyttinger - spesifisert for siviløkonomer med eksamen fra Norges Handelshøyskole og eksamen fra utenlandske læresteder.

F y l k e	Siviløkonomer med eksamen fra Norges Handelshøyskole				Siviløkonomer med eksamen fra utlandet				S u m	
	Gymn. fylke	+Til-fl.	*Fra-fl.	Arb. sted fylke	Gymn. fylke	+Til-fl.	*Fra-fl.	Arb. sted fylke	Gymn. fylke	Arb. sted fylke
Oslo og Akershus	208	219	46	381	172	115	34	252	380	633
Bergen og Hordaland	139	65	53	151	25	5	17	13	164	164
Östfold	47	17	32	32	23	8	21	10	70	42
Hedmark	37	15	30	22	12	3	9	7	49	29
Oppland	21	4	21	4	5	5	5	5	26	9
Buskerud	30	15	22	23	16	5	14	7	46	30
Vestfold	24	9	20	13	17	1	10	8	41	21
Telemark	49	6	34	21	18	3	18	3	67	24
Aust-Agder	21	3	16	8	7	2	5	4	28	12
Vest-Agder	23	5	11	17	15	1	11	5	38	22
Rogaland	56	22	31	47	27	5	14	18	83	65
Sogn og Fjordane	19	4	15	8	1	2	0	3	20	11
Møre og Romsdal	48	6	34	20	8	5	6	7	56	27
Sör-Tröndelag	81	13	52	42	33	6	18	21	114	63
Nord-Tröndelag	8	6	6	8	0	2	0	2	8	10
Nordland	13	12	11	14	2	3	1	4	15	18
Troms	7	6	5	8	2	1	2	1	9	9
Finnmark	0	2	0	2	0	0	0	0	0	2
Utlandet	6	33	6	33	7	30	7	30	13	63
Uoppgitt	17	0	17	0	10	0	10	0	27	0
S u m	854	462	462	854	400	202	202	400	1254	1254 ^{x)}

x) Tabellen inkluderer 40 personer som arbeider i utlandet for utenlandske institusjoner (1214 + 40).

Tabell 16b. Sosialøkonomer, aktuarer, magistere i statsvitenskap fordelt etter fylke hvor examen artium er avlagt, flyttinger, og fylke for arbeidssted pr. 15/5 1967.

F y l k e	Sosialøkonomer				Aktuarer				Statsvitere			
	Gymnas fylke	+Til-fl.	*Fra-fl.	Arb.sted fylke	Gymnas fylke	+Til-fl.	*Fra-fl.	Arb.sted fylke	Gymnas fylke	+Til-fl.	*Fra-fl.	Arb.sted fylke
Oslo og Akershus	162	186	11	337	66	28	5	89	24	31	3	52
Bergen og Hordaland	36	5	28	13	15	3	8	10	9	0	6	3
Östfold	11	4	8	7	3	0	3	0	1	0	1	0
Hedmark	16	1	16	1	1	1	1	1	4	0	4	0
Oppland	8	3	7	4	0	0	0	0	0	0	0	0
Buskerud	15	0	14	1	1	1	1	1	4	1	4	1
Vestfold	19	0	17	2	3	0	3	0	1	1	1	1
Telemark	12	2	10	4	2	0	2	0	4	0	3	1
Aust-Agder	5	3	4	4	3	0	3	0	1	0	1	0
Vest-Agder	13	4	9	8	0	0	0	0	1	0	1	0
Rogaland	13	2	11	4	4	0	4	0	6	0	6	0
Sogn og Fjordane	17	0	17	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Møre og Romsdal	18	1	15	4	1	0	1	0	2	0	1	1
Sör-Tröndelag	31	4	25	10	6	0	5	1	4	0	3	1
Nord-Tröndelag	4	1	4	1	0	0	0	0	1	0	1	0
Nordland	21	2	16	7	1	0	1	0	1	0	1	0
Troms	7	0	6	1	0	0	0	0	0	0	0	0
Finmark	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0
Utlandet	2	14	2	14	0	4	0	4	0	4	0	4
Uoppgitt	13	0	13	0	0	0	0	0	1	0	1	0
S u m	423	233	233	423	106	37	37	106	64	37	37	64

Tallene for sosialøkonomene inkluderer 3 personer som arbeider i utlandet for utenlandske institusjoner (420+3).

Tallene for aktuarene inkluderer 1 person som arbeider i utlandet for utenlandske institusjoner (105+1).

	<u>Våre tall</u>	<u>NHH-tall</u>
Östlandet	50.1%	45.6%
Sörlandet	5.3%	5.6%
Vestlandet	31.5%	35.9%
Trøndelag	10.7%	6.9%
Nord-Norge	2.4%	6.0%
	<u>100%</u>	<u>100%</u>

Disse tallene gjelder bare kandidater fra Norges Handelshøyskole. De som har tatt siviløkonomeksamen i utlandet er altså ikke tatt med.

I tabell 16a kommer det tydelig frem hvilken betydning studiestedet har for rekrutteringen. 208 av de som har eksamen fra NHH har examen artium fra Oslo og Akershus, mens det er 139 fra Bergen og Hordaland (den siste gruppen er som nevnt noe underrepresentert i vår undersøkelse). Av de som har tatt eksamen i utlandet er det 172 som har examen artium fra Oslo og Akershus, mens det er bare 25 fra Bergen og Hordaland. Hvis vi ser på fylke for arbeidsstedet, har Bergen og Hordaland fått en nettotilflytting på 12 NHH-kandidater, mens nettoutflyttingen også er 12 for siviløkonomer som har tatt eksamen artium i Bergen og Hordaland og siden eksamen i utlandet.

Aktuarene skiller seg markert ut fra de andre gruppene ved en særlig konsentrert rekruttering fra Oslo og Bergen. Også med hensyn til arbeidsstedet viser aktuarene litt større konsentrasjon i disse to byene.

Når det gjelder de som arbeider i utlandet, må vi anta at disse er sterkt underrepresentert i vår undersøkelse, både fordi svarprosenten er lavere (det ble ikke sendt purrebrev til utlandet, og de som arbeidet i utlandet måtte selv betale porto) og fordi vi må anta at disse i mindre grad står tilsluttet Norske Siviløkonomers Forening. 5% av svarene er kommet fra siviløkonomer som arbeidet i utlandet, mens 7.7% av spørreskjemaene ble sendt til utlandet.

Sosialøkonomer, aktuarer og statsvitere som befinner seg i utlandet arbeider hovedsakelig for norske institusjoner, i utenriktjenesten, eller i internasjonale organisasjoner som FN og deres underavdelinger. Siviløkonomene derimot er i større grad engasjert i utenlandske bedrifter, og må betraktes som emigrert etter den definisjonen vi har valgt å bruke her.

Tabell 16 viser at omkring halvparten (53%) av de observerte akademikerne ikke har arbeidsstedet sitt i det fylket hvor de har tatt examen artium. 29% har tatt examen artium i Oslo og Akershus og har også sitt arbeidssted her. Vi må regne med at arbeidsmarkedet er best i Oslo, og at disse 29% har kunnet tilfredsstille sitt primære valg av næringssektor i sitt gymnasfylke lettere enn i andre fylker. Et lite forbehold må vi ta for de som ønsker å delta i internasjonale organisasjoner og utenriktjenesten. Av de gjenværende 18% må vi anta at en del har kunnet tilfredsstille sitt primære valg av næringssektor, selv om de har bodd utenfor Oslo. Vi vil likevel stå igjen med en rest som ville ha valgt en annen næringssektor dersom dette ikke hadde betydd at de hadde måttet flytte ut fra sitt hjemstedsfylke.

Arbeidssted og valgmuligheter.

Den store konsentrasjonen av sosialøkonomer, aktuarer og magistere i statsvitenskap i Oslo og Akershus skyldes nok i en viss grad den relativt store rekrutteringen herfra, likeledes det faktum at studiet har funnet sted i Oslo. Viktigere er det imidlertid at det er i Oslo vi finner det beste arbeidsmarkedet for disse kategoriene. Siviløkonomene har som vi ser, en større spredning ut over landet. Det er sannsynlig at en rekke av de sosialøkonomene, aktuarene og statsviterne som arbeider utenfor Oslo, bare har fått tilfredsstillende et sekundært yrkes/stillingsvalg, hvis vi med det mener at de hadde valgt et annet yrke eller stilling hvis de hadde bodd ved arbeidsmarkedet som hadde gitt flere valgmuligheter.

De næringssektorene som er hyppigst representert utenfor Oslo og Bergen er "offentlig forvaltning" og "undervisning og forskning". "Offentlig forvaltning" betyr her som regel kommunal eller fylkeskommunal virksomhet, mens "undervisning og forskning" betyr skoleundervisning, som regel ved gymnas. Vi må anta at for en rekke av de som ikke arbeider i Oslo eller Bergen har valget falt på de nevnte næringssektorene, fordi en flytting fra hjemstedet ellers hadde vært nødvendig.

Siviløkonomene har en større spredning utover landet, bl.a. fordi de i en høy grad arbeider i industri og handel og andre næringssektorer som er mer desentraliserte. Det er ikke slik at antallet siviløkonomer i fylket som er sysselsatt i industrien er proporsjonalt med antallet sysselsatte totalt i fylket etter en slags proporsjonalitetsfaktor for hele landet. Andelen er større enn en slik faktor skulle tilsi, for Oslo spesielt, men også for Bergen, fordi mange industribedrifter har sine hovedkontorer i disse byene, mens selve produksjonen kan være henlagt til et annet fylke. Hvis vi betrakter de øvrige fylkene, kan vi se en viss proporsjonalitet. Östfold, Buskerud og Rogaland har flest siviløkonomer i industrien (henholdsvis 31, 25, 27), og ifølge "Bedriftstellingene 1963" er det nettopp disse fylkene som har flest sysselsatte i industrien (henholdsvis 9.3%, 7.4% og 7.0%). Utenom Oslo og Akershus og Bergen og Hordaland har Rogaland og Sör-Trøndelag flest sysselsatte siviløkonomer i handel (henholdsvis 8 og 14), og disse fylkene har også det høyeste antall sysselsatte i handel totalt (henholdsvis 6.3% og 6.3%). Finnmark, Troms og Aust-Agder har færrest av de observerte siviløkonomene i industrien (henholdsvis 0, 1 og 2), mens antallet sysselsatte i industrien totalt også er lavest i disse fylkene (henholdsvis 1.3%, 1.3% og 1.4%).

Tabell 18a. Siviløkonomer fordelt etter næringssektorer og fylke for arbeidsstedet pr. 15/5 1967.

Fylke for arbeidsstedet	Næringssektorer														
	(01-19) Skogbr., jordbr., bergv. m.m.	(20-39) Industri	(41-42-51-52) Bygg, anl., elektr.	(61-66) Handel	(67) Bank	(68) Forsikring	(71-78) Samferdsel	(81) Offentlig forvaltning	(82) Undervisn. og forskning	(853-854) St.selsk., forskn., inst.	(851-852) Organisasjoner	(86) Forretn., messig tj., yting	(83-84-87-91-93) Helsevesen m.m.	Internasjonale organisasjoner (bare i utlandet)	S u m
Oslo og Akershus	10	186	9	175	23	20	30	36	10	14	23	93	4	-	633
Bergen og Hordaland	2	61	1	15	9	6	13	9	26	1	1	17	3	-	164
Östfold	-	31	2	1	-	-	-	2	5	-	-	1	-	-	42
Hedmark	2	10	1	3	3	-	-	4	2	-	-	4	-	-	29
Oppland	-	6	-	1	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	9
Buskerud	-	25	-	-	1	-	1	-	2	-	-	1	-	-	30
Vestfold	1	10	-	2	1	-	1	1	5	-	-	-	-	-	21
Telemark	-	12	1	4	-	-	2	1	2	-	-	2	-	-	24
Aust-Agder	-	2	1	3	1	2	1	1	1	-	-	-	-	-	12
Vest-Agder	-	6	1	4	1	1	6	1	2	-	-	-	-	-	22
Rogaland	-	27	1	8	2	-	9	5	5	1	-	7	-	-	65
Sogn og Fjordane	-	6	-	1	-	-	-	2	2	-	-	-	-	-	11
Møre og Romsdal	1	13	1	3	1	-	1	1	3	-	-	3	-	-	27
Sör-Trøndelag	2	22	-	14	2	1	1	3	9	-	2	7	-	-	63
Nord-Trøndelag	1	4	-	-	-	-	-	2	1	-	-	2	-	-	10
Nordland	4	3	1	2	2	-	1	1	2	1	-	1	-	-	18
Troms	-	1	-	6	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	9
Finnmark	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Utlandet	-	22	3	3	2	-	7	3	6	1	1	4	2	9	63
S u m	24	447	22	246	49	30	74	93	84	18	27	142	9	9	1254 ^{x)}

x) Tabellen inkluderer 40 siviløkonomer som arbeider i utlandet for utenlandske institusjoner (1214 + 40).

Tallene i parentes refererer seg til Statistisk Sentralbyrå's: "Standard for næringsgruppering i offentlig norsk statistikk".

Tabell 18b. Sosialøkonomer fordelt etter næringssektorer og fylke for arbeidsstedet pr. 15/5 1967.

Fylke for arbeidsstedet	Næringssektorer														S u m
	(01-19) Skogbr., jordbr., bergv. m.m.	(20-39) Industri	(41-42-51-52) Bygg, anl., elektr.	(61-66) Handel	(67) Bank	(68) Forsikring	(71-78) Samferdse	(81) Offentlig forvaltning	(82) Undervisn. og forskning	(853-854) St.selsk.forskn.inst.	(851-852) Organisasjoner	(86) Forretn.messig tj.yting	(83-84-87-91-93) Helsevesen m.m.	Internasjonale organisasjoner (bare i utlandet)	
Oslo og Akershus	-	19	3	20	31	19	12	140	24	16	29	20	4	-	337
Bergen og Hordaland	-	1	-	-	1	-	-	5	6	-	-	-	-	-	13
Östfold	-	4	-	1	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	7
Hedmark	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1
Oppland	-	-	-	-	-	-	-	2	2	-	-	-	-	-	4
Buskerud	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1
Vestfold	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Telemark	-	-	-	-	1	-	-	2	1	-	-	-	-	-	4
Aust-Agder	-	1	-	-	-	-	-	2	1	-	-	-	-	-	4
Vest-Agder	-	2	-	-	-	-	-	3	1	1	-	1	-	-	8
Rogaland	-	-	-	1	1	-	-	-	2	-	-	-	-	-	4
Sogn og Fjordane	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Møre og Romsdal	-	-	-	-	-	-	1	1	2	-	-	-	-	-	4
Sör-Tröndelag	-	1	-	-	2	-	-	1	5	-	1	-	-	-	10
Nord-Tröndelag	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1
Nordland	-	-	-	-	1	1	-	4	-	-	-	-	1	-	7
Troms	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1
Finnmark	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Utlandet	-	2	-	-	-	-	1	3	-	-	-	1	-	7	14
S u m	-	32	3	22	39	20	14	166	46	17	30	22	5	7	423 ^{x)}

x) Tabellen inkluderer 3 sosialøkonomer som arbeider i utlandet for utenlandske institusjoner (420 + 3).

Tallene i parentes refererer seg til Statistisk Sentralbyrå's: "Standard for næringsgruppering i offentlig norsk statistikk".

Tabell 18c. Aktuarer fordelt etter næringssektorer og fylke for arbeidsstedet pr. 15/5 1967.

Fylke for arbeidsstedet	Næringssektorer													S u m	
	(01-19) Skogbr., jordbr., bergv. m.m.	(20-39) Industri	(41-42-51-52) Bygg, anl., elektr.	(61-66) Handel	(67) Bank	(68) Forsikring	(71-78) Samferdsel	(81) Offentlig forvaltning	(82) Undervisn. og forskning	(853-854) St.selsk., forskn.inst.	(851-852) Organisasjoner	(86) Forretn.messig tj.yting	(83-84-87-91-93) Helsevesen m.m.		Internasjonale organisasjoner (bare i utlandet)
Oslo og Akershus	-	2	-	1	-	64	1	10	5	2	1	2	1	-	89
Bergen og Hordaland	-	-	-	-	-	8	-	-	1	1	-	-	-	-	10
Östfold	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hedmark	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Oppland	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Buskerud	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1
Vestfold	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Telemark	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Aust-Agder	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vest-Agder	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rogaland	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sogn og Fjordane	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Møre og Romsdal	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sör-Trøndelag	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Nord-Trøndelag	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nordland	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Troms	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Finmark	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Utlandet	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	2	4
S u m	-	2	-	1	-	75	1	11	6	3	1	3	1	2	106 ^{x)}

x) Tabellen inkluderer 1 person som arbeider i utlandet for utenlandske institusjoner (105 + 1).

Tallene i parentes refererer seg til Statistisk Sentralbyrå's: "Standard for næringsgruppering i offentlig norsk statistikk".

Tabell 18d. Magistere i statsvitenskap fordelt etter næringssektorer og fylke for arbeidsstedet pr. 15/5 1967.

Fylke for arbeidssted	Næringssektorer									S u m
	(20-39) Industri (grafisk)	(67) Bank	(68) Forsikring	(81) Offentlig forvaltning	(82) Undervisn. og forskning	(853-854) St.selsk., forskn.inst.	(851-852) Organisasjoner	(83-84-87-91-93) Helsevesen m.m.	Internasjonale organisasjoner (bare i utlandet)	
Oslo og Akershus	6	1	1	22	13	4	2	3	1	52
Bergen og Hordland	-	-	-	-	2	1	-	-	-	3
Östfold	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hedmark	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Oppland	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Buskerud	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1
Vestfold	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1
Telemark	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
Aust-Agder	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vest-Agder	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rogaland	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sogn og Fjordane	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Møre og Romsdal	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1
Sör-Trøndelag	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
Nord-Trøndelag	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nordland	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Troms	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Finnmark	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Utlandet	-	-	-	3	-	-	-	-	1	4
S u m	6	1	1	28	17	5	2	3	1	64

Tallene i parentes refererer seg til Statistisk Sentralbyrå's: "Standard for næringsgruppering i offentlig norsk statistikk".

SAMMENDRAG

Utredningsavdelingen i Norges Almenvitenskapelige Forskningsråd foretok våren og sommeren 1967 en spørreskjemaundersøkelse som skulle gi et bilde av hvor økonomer, aktuarer og statsvitere befinner seg i yrkeslivet og hvilke arbeidsfunksjoner de utfører. Hensikten var å samle inn opplysninger som kunne være til hjelp i en senere behovsanalyse.

Resultatet av undersøkelsen

1. Innledningsvis har vi beregnet hvor mange yrkesaktive kandidater fra de nevnte studier som befant seg i Norge eller i norsk tjeneste i utlandet i 1967. I følge disse beregninger var det grovt regnet 5 000 jurister, 2 000 siviløkonomer, 900 stats- og sosialøkonomer, 110 aktuarer og 90 statsvitere.
2. Kandidatene var spredt ut over forskjellige næringssektorer, men for hver enkelt kategori var det en næringssektor som dominerte. Således var 70,5 % av aktuarene beskjeftiget i forsikring, 43,7 % av statsviterne og 39,5 % av sosialøkonomene i offentlig forvaltning, mens 55 % av siviløkonomene var i industri og handel.
3. Vi har sett på hvilken utvikling som har funnet sted når det gjelder akademikernes fordeling på næringssektorer. Sammenligner vi med undersøkelser som er foretatt tidligere og sammenligninger mellom de forskjellige aldersklassene viser at offentlig forvaltning har hatt en kraftig nedgang i prosentandelen av sivil- og sosialøkonomer. Sammenligningen mellom aldersklassene viste at 50 % av sosialøkonomene i alderen 45 - 54 år arbeidet i offentlig forvaltning, mens andelen sank til 37,7 % for aldersklassen 35 - 44 år og 24,2 % for de som var under 35 år. Tilsvarende tall for siviløkonomene var 9,6 %, 5,2 % og 4,2 %. De yngre sosialøkonomene arbeider i større grad enn de eldre i industri og handel. Således var 17,7 % av aldersklassen under 35 år i industri og handel, mens tallet var 13,2 % for aldersklassen 35 - 44 år og 8,0 % for aldersklassen 45 - 54 år. Særlig utslagsgivende er forretningsmessig tjenesteyting eller konsulentvirksomhet. Denne er oppgitt av 1,6 % av sosialøkonomene i den

eldste aldersklassen, av 3,5 % i den mellomste og av hele 17,7 % i den yngste.

4. En undersøkelse av mobiliteten mellom næringssektorene for sosialøkonomene viste at tilbøyeligheten til å gå over fra en næring til en annen avtok raskt med alderen. 37 % av sosialøkonomene som var under 33 år i 1959 hadde gått over til en annen næringssektor i løpet av perioden 1959 - 1967. Tilsvarende tall var 27 % for aldersgruppen 33-36 år i 1959, 16 % for aldersgruppen 37-40 år og 12 % for de som var over 40 år.
5. Med tanke på substitusjonsforholdet ble det i spørreskjemaet satt opp en rekke arbeidsfunksjoner som informantene skulle krysse av for å vise hva slags arbeidsoppgaver de hadde. "Økonomisk planlegging" er nevnt oftest av siviløkonomene - av 40 %, mens 28 % har krysset av regnskapsarbeid og 27 % organisering. 29 % av sosialøkonomene krysset av utredningsarbeid, mens 27 % nevnte statistikk og 25 % økonomisk planlegging. For aktuarene var statistikk langt viktigst med 58 %, og saksbehandling, 42 %, ble hyppigst nevnt av statsviterne.
6. En inndeling på aldersklasser viser at revisjon er en relativt hyppig nevnt arbeidsfunksjon for de eldre sivil- og sosialøkonomene, men forekommer sjeldent blant de yngre. 15 % av de eldste siviløkonomene (45 - 54 år) har krysset av revisjon, mens tallet var 6 % for den mellomste aldersklassen og 3 % for den yngste (under 35 år). For sosialøkonomene var de tilsvarende tall 8 %, 2 % og 0 %. For "reklame og markedsundersøkelser" finner vi den motsatte tendensen. 19 % av de yngre, 11 % av de mellomste og 5 % av de eldste siviløkonomene har krysset av "reklame og markedsundersøkelse", mens tallene for sosialøkonomene var 8 %, 5 % og 3 %.
Av de øvrige arbeidsfunksjonene finner vi at "organisering", "personalforvaltning" og "regnskapsarbeid" blir hyppigere nevnt av de eldre enn av de yngre økonomene, mens "salg" og "EDB-arbeid" er oftere krysset av hos de yngre.
7. Siviløkonomer og sosialøkonomer utførte stort sett samme slags arbeid i industri og handel, mens forskjellen var betydelig f.eks. innenfor bank og forsikring.

Foretakene som sosialøkonomene arbeidet i var gjennomsnittelig større enn de siviløkonomene var i. 20 av 25 sosialøkonomer i industri har oppgitt at de arbeidet i foretak med over 450 sysselsatte, mens det var 189 av 398 siviløkonomer som arbeidet i foretak av en slik størrelse.

8. Sammenligninger mellom rekrutteringsfylke (her er brukt fylke hvor gymnaseksamen er avlagt som grunnlag) og fylke for arbeidssted viser en sterk tilflytting til Oslo og Akershus. 31 % av siviløkonomene, 39 % av sosialøkonomene, 62 % av aktuarene og 38 % av statsviterne som hadde besvart spørreskjemaet hadde avlagt gymnaseksamen i Oslo og Akershus. Som arbeidssted ble imidlertid Oslo og Akershus oppgitt av 84 % av aktuarene, 81 % av statsviterne, 80 % av sosialøkonomene og 51 % av siviløkonomene.